

IDÆA LOIMODES,
IN QVA
SALVBRES OPPID' O
AC CERTISSIMÆ IN PRÆSEN-
TISSIMA LVIS PESTIFERÆ CONTAGIE PRÆSERVAN-
di curandiq; rationes ac media succinè luculen-
terque suggeruntur:

A U T O R E
IOANNE HENNEMANNO REYSINGH.
MEDICINÆ DOCTORE.

*Nunc primitus Reipublicæ medicae egregio in lu-
cem producta.*

F R A N C O F V R T I,
Typis Antoni Hummi, impensis Martini Gnisen
& Dauidis Mollerii, Bibl. Vratislauien,

A N N O

M. D C. X V.

Path. spec.
246,82 HK

Aus der
Schloßbibliothek zu Görlitz
1885

1885

14473

Magnifico atq; Nobilissimo Viro

Dn. CHRISTOPHORO
AB OLHAFEN, EQVITI SILESIO,
HÆREDITARIO IN PROTSCHE ET WEIDA,
Domino ac Patrono suo plurimum ho-
norando.

VLTA de peste scripsérunt multi, vir Magnifice & Nobilissime, Domine, Fautor ac Patrone plurimum honorande; satis multa, & quæ pro auerruncando atroci hoc humani generis hoste sufficerent, hucusque nemo sanè. Testatur hoc experientia quotidiana; nec diffitentur illi ipsi Magistri sanitatum, utpote qui optimum maximum prophylacticum in tria illa aduerbia, mox, longè, tardè, reuiciunt. In propatulo enim est, pestem & obscuritate cognitionis, & difficultate curationis, imò & actionis vehementiā à nullo morbo superari. Vnde haut dubiè factum, quod Medici diligentiores, & literis humanioribus magis tinēti, tanto cum labore & industria, in id incubuerint, ut adhibitā cùm suā, tūm aliorum experientiā, per multa rerum discrimina eò usque pe-
): (2 netra-

E P I S T O L A

ne trarint tamdem, ut difficultates istae mitescerent nonnihil, & rei per se valde obscuræ fax clarior præferretur. Hac in arenâ desudasse insimul Clarissimum atque experientissimum lohannem Henneman Reysingh, Reipubl. Vratiſlawiensis Medicum, & Inuictissimo sanctissimæ memorie RYDOLPHO II. Romanorum Imperatori, à Seruitiis & Medicinâ Cæsariâ, uti nulli nostrorum Ciuium est ignotum, ita adparebit maximè ex hoc, quem in publicum nunc damus, tractatus, in quo non tantum accurata periculosisimi huius morbi cognitio ostenditur: sed cùm præseruationis, tūm curationis modus, & ex Galenicis, & Hermeticis Medicis concinnatus, demonstratur talis, qui & labore Medicos subleuare, & ægratos periculo manifesto subducere posse videatur.

Hanc ergo Ideam Loimoden, ut ipsus eam indigitavit, quum viuus publicæ luci destinārit, morte autem præuentus producere non potuerit, non indignum nos facturos iudicauimus, si Leuanæ instar fætui iam facto manum admicularem adhiberemus, usus in primis communis causa.

Hoc autem dum agimus, iure merito & alterum nobis agendum, ut Patronum & Patrinum orphano huic clien-
tulo alium quæramus nullum, quam Te, Magnifice O L-
H A F I, ut pote ab ipsomet auctore anteà quæsitus, & sin-
gulari quadam amoris confidentiâ omnib. aliis prælatum.
Neque meretur aliud tua siue Nobilitas, siue in rem litera-
riam affectio singularis; ut taceam aestimatum atque amo-
rem

D E D I C A T O R I A:

rem ingentem tuum, quo Virum & Medicum hunc magnum, dum viuebat, prosequerebare, adeò ut & tue actuum valetudinis curam illi unicrederes & committerestamdem. Hoc ergo affectu accipe & habe hunc etiam eius fætum, & vicariam hanc operam nostram pro innata tuâ humanitate tibi non ingratam esse finito, qui tui sumus omnium officio & cultu. Salve literatæ Nobilitatis flos & decus, & in Musarum bonum ad Nestoris usq; annos viue, valeque. Dabam Vratislaviae Calendis Decemb.
Anno CHRISTI M. DC. XV.

M. N. T.

Addictissimi

MARTINVS GNISEN,
DAVID MOLLERVS.
Bibl. Vratislauienses.

):(3 DE

D E D I C A T I O N

-deren wahrnehmbar. Es kann kein Zweifel bestehen,
-dass die Schriftsteller, welche die ersten, längst
-vergessenen und verloren gegangenen Geschichtsbücher
-wiederhergestellt haben, sich auf diese Weise
-die Wahrheit über die Geschichte der Menschen
-und der Erde ergründet haben. Und es ist nicht zu
-übersehen, dass sie dies tun, um die Menschheit zu
-erleuchten. Sie sind daher zu denjenigen, welche die
-Wahrheit über die Menschheit und die Erde aufzudecken
-suchen.

T H M

im dritten

Band
aus
der
ersten

DE PESTE.

Homines hoc seculo opinionibus, quæ sunt sensuales, magis addicti sunt quam Veritati quæ est Intellectualis. Ob id à consuetis erroribus quam difficulter recedunt, imo tales quibuscunque modis possunt, probabiliter defendunt. Theologus pro Fundamento habet Christum Iesum Dominum & Deum nostrum, & promissiones de huius sacrificio cruento, quas respicere debet Fides peccatoris pœnitentiam agentis illis assentiendo & has vna cum sacrificio Deo offerendocum petitione seria remissionis peccatorū, donigratuiti Spiritus S. & vitæ æternæ. Quem Deus verificat propter hanc fidem & per Sp. S. à peccatis absoluit & regenerat ad vitam æternam: Extra hoc Fundamentum alia eruere ex verbo Dei conantur Theologi aliqui. Vnus per æternam Dei prædestinationem, per quam certi ad Fidem & conseq. ad salutem, & certi ad incredulitatem & conseq. ad condemnationem sunt præordinati à Deo ab æterno. Per quam opinionem tollitur meritum Christi & Fides humana ex auditu verbi diuini proueniens, & nō fit discrecio inter prædestinationem ante iacta mundi fundamenta factam, qua electi fuimus à Deo ex omnibus aliis creaturis, ut coram ipso sancte & cincturate viucremus, & inter prædestinationem in tempore factam, in qua per vocationem cum verbo Dei credentes prædestinentur ad salutem, increduli ad condemnationem.

A

Alius

L

Alius ex Theologis sibi effingit Fidem temporaneam profectam à Spiritu S. etiam sine auditu Verbi diuini ad placitum Dei. Cum tamen huic opinioni verbum Dei aperte contradicat. Fidem n. docet fieri ex auditu Verbi diuini, ob id Christus noster Dominus & Deus recte syllogizat: Qui ex Deo est, verba Dei audit, & qui verba Dei non audit, non est ex Deo, cum medio destituatur per quod possit nancisci fidem, per quam sit Filius adoptiuus Dei, cum verbum Dei seu Euangelium sit potentia ad salutem omni credenti. Item credenti datur Spiritus S. & non incredulo, & Spiritus S. pulsat ostium per verbum, sed apud apertum tantum ingreditur. Et certum est ad assensum in fide requiri mentis motum liberum & non coactum. Et si deberet voluntas humana cogi ad credendum à Sp. S. tunc causa oporteret esse cur id fieret apud vnum & non ita etiam apud alterum hominem, & iniuria fieret hisce qui ad credendum non convergentur sicut alteri.

Sunt & alii ex Theologis, qui docent contra manifestam negatiuam S. Pauli, operibus hominem iustificari & hanc profundamento ponunt nostrę salutis. Cum tamen ex veteri & nouo Testamento constet, propter Fidem hominē tantum iustificari & non propter opera, & opera omnia etiam humana à Deo præcepta esse debitoria, & non meritoria. Et certum etiam sit Personam ream non posse sc̄e aut ipsam à Reatu & Poena vindicare, faciat quicquid volet. Si hoc in humanis valet, multo magis valebit in diuinis. Et vniuersalis sit Regula; sine fide impossibile esse hominem placere Deo. Et effectus fidei vere sint opera non homini tantum, sed & Spiritui S. cooperanti competentia. Philosophus Plato, & Aristoteles fundamentum habet erroneum, dum materiam & formam pro principiis rerum coelestium & Elementarium ponit, & excludit causam efficientem creatam, cui tantum & non formæ cōpetit Actio.

Nec

TRACTATVS

3

Nec discernit Naturam ac Spiritum cœlestem igneum & aereum influentem in alterabilem & immutabilem ab Elementis sublunaribus alterabilibus & immutabilibus, ob id totam Philosophiam tales Cimérii tenebris inuoluerunt. Medicus Hippocrates & Galenus maluerunt fundamenta sibi eligere Opinabilia, quam Demonstratiua Intellectualia, ob id sanitatis & omnium morborum caußas & Experimentorum ad quatuor primas qualitates & ab iis ortas retulerunt, cum tamen nulli qualitati per se, sed tantum efficienti competat Actio, & cum causas morborum & effectuum reddere non possent, ad τὸ θέατρον illud commune asylum ignorantiae confugerunt. Hoc etiam contigisse viderimus in peste describenda, præseruanda & curanda Medicis Hippocraticis & Galenicis, quod ex principiis suis falsis nec veram pestis definitionem, nec causam certam indagare, nec indicationes curatiuas veras, nec remedia illis correspondentia hactenus eruere potuerint. Hic definit Pestem febrem cum putredine, alter sine putredine: Hic statuit causam internam, alter externam. Hic humores putrescentes, alter Aerem putridum: Hic causam putredinis facit qualitatem accidentalem, alter qualitatem substantiale. Hic cœlestem, ille clementarem: Hic Deum, alter Diabolum, aut Angelos effundentes iram Dei, vel percutientes aerem gladio: Hic putredinem humorum ponit, alter spiritum cordis. Hic spiritus posse putrescere asserit, alter negat. Quis ergo poterit hisce tam variis ac sibi repugnantibus opinionibus attribuere fundamenta certa, cum omnes ex æquo fundatum habeant tantum quolibile & non substantiale, q̄ possit causa esse actionum salubrium & morbosarum in corpore humano, & in remedius exhibitis causa reactionis salubris & morbosæ. Cum vero certum sit Naturam tantum agere, cum sit principium omnis motus & quietis, & Natura sit substantia, ob id nō qualitati, sed substantiæ cōpetet actio.

A 2

Talis

Talis natura vtitur apud nos in conseruandis Elementari-
bus formis sublunaribus ad præfixum à Deo terminum in-
fluxu cœlesti, & hic per se simplex est & spiritualis, & in cœlo
duplex esse deprehenditur: Rarefactius, quem producit
motus primi mobilis vis insita: & condensatius, quem
producit firmamenti vis insita, & talis influxus cum sit sub-
stantia, & immutet sublunaria elementa, & ex illis mix-
ta corpora, ob id actio hæc cœlestium influxionum non
qualitati sed substantiæ ascribenda. Quia vero simplex
ille primi mobilis aut firmamenti influxus si simpliciter,
qualis est, influeret, ille primi mobilis summe rarefaciendo
omnia combureret, & alter firmamenti summus condensando
omnia faceret immobilia: ideo Deus interposuit cō-
trarium motum Planeticum cum domibus suis cœlesti-
bus, à quibus tales influxus contemperantur, vt analogiam
quandam hæc sublunaria conseruandi aut immutandi et-
iam ad nutum Dei seruare possent. Vt autem inter Planetas
& influxum primi mobilis & firmamenti esset naturalis cor-
respondentia, ideo Deus sic primum mobile ex puro Ele-
mento igneo creauit, & firmamentum ex puro Elemento
aereo: sic Planetas ex vtrisque hisce Elementis conflauit
cum prædominio tali Elementali aliquo. Et ita in Sole præ-
dominium habetur Elementi ignei cœlestis, cum sibi ad-
iunctis Planetis Venere & Marte. In luna vero prædomi-
nium Elementi aerei cum adiunctis Planetis Ioue & Sa-
turno. Mercurio vero nullum dedit excessum, sed medio-
critatem talem, quæ exciperet illas influentias superiores,
& ad reliquos Planetas deferret, & talium influentias in or-
bem Elementarē postea vt promoueret, ob id Mercurium
vocant Philosophi tabellarium seu receptaculum omnium
formarum. Pro actuo ergo principio nos constituimus, na-
turam cum suo influente Spiritu cœlesti contemperato Pla-
netico, quoad conseruationem & immutationem Elemen-
torum

TRACTATVS.

torum apud nos & mixtorum ex hisce, cum influentes tales spiritus habeant vim immutandi Elementa, non autem Elementa vim immutandi hos spiritus. Cœlestis ita influxus se habet ut caussa Efficiens: Elementaris orbis ut materia. Forma est vel cœlestis, vel Elementaris. Cœlestis forma, quam constituunt spiritus insiti in sua analogica mixtione, & cōseruant, vel destruunt influentes. Elementaris est analogica proportio Elementorum, & talis forma dicitur interna. Spirituum formæ sunt mutabiles respectu spirituum actionū & reactionum, & non respectu Elementorum, quia Elementa sublunaria respectu spirituum se habent tantum passiue: Externa vero, quam elicit Natura cum spiritibus ex Elementis hæc in sensum incurrit, vel ut simplex, vel ut mixta, & mixta vel perfecte, vel imperfecte mixta, & inter perfecte mixtas vel sunt mutabiles, vel immutabiles. Mutabiles in vegetabilibus Animalibus ac mineralibus & metallis imperfectis: Immutabiles in perfectis metallis, quæ constant ex Metallis summe depuratis, & ex Natura & spiritibus cœlestibus fixatis longo temporis tractu. Cum homo sit μικρογόνος & non tantum constet ex 4 hisce elementis sublunariis, sicut & reliqua mixta, sed etiam ex ligamento Elementa faciat esse concordia, & hoc ligamentum sit Spiritus cœlestis, cum Natura à Deo vel insitus in prima creatione, vel influxus cœlestis hoc ligamentum conseruans pro natura cuiusque rei, & homo ob id μικρογόνος dicatur, quod omnes illi insint spiritus, qui insunt cœlestibus & Elementaribus corporibus seu magno mundo; sed non fixi, sed mutabiles, eo quod mutationi influxum cœlestium sunt subjecti, ob id partes corporis humani examinabimus, quæ Elementis, & quæ cœlestibus influxibus corrispondeant. Constat autem homo ex tribus, vel teste ipso Hippocrate, ex spiritibus, Humoribus, & parte solida. Per spiritus intelliguntur illi, quicauisa sunt motus & alterationis, rarefactiue vel

A 3

conden-

condensatione cum excessu elementali vel nullo. In corpore sano in spiritibus excessus nullus insignis elementalis obseruatur, sed in morbo tanto, & tales spiritus dupliciter intelliguntur, vel ut insit in partibus solidis, vel ut influentes, & tales sunt ligamen Elementale. Per humores intelliguntur illi, qui 4. Elementis in sua analogia correspondet, quales generantur vel in concoctionibus officinarum toti seruientibus, vel in partibus alendis, ubi à ventriculo influit humor terreus ad partes terreas alendas, ab Hepate humor aqueus ad partes aquae alendas; Acerebro humor aereus ad partes aereas alendas; A corde humor igneus ad partes igneas alendas; ubi in illis partibus excessus est unius & alterius Elementi. Hisce annumeratur & semen, quod ex hisce omnibus 4. cum spiritibus omnibus influentibus conflatur ad propagationem suæ speciei secundum ordinacionem diuinam. Per partes solidas intelliguntur partes simillimæ totius corporis humani, ex quibus constituitur totum, in quibus etiam prædominium unius aut alterius elementi, obque id etiam correspondent 4. Elementis.

Vt autem has corporis humani partes ad nostra accommodemus principia, dicimus in corpore humano representari primum motorem in primo mobili cœli, per naturam cordis; quia cor est principium & finis motus in corpore humano, & est in perpetuo motu, quādiu viuit homo. Attribuitur autem cordi influentia per spiritum & Humorem arterialis sanguinis, & talis influentia habet potestatem rarefaciendi cum humore, in quo est excessus igneus & aereus. Influit autem hic spiritus & humor per fibras & neruos, ac arterias, quæ ex hisce constant in fibroso & nervoso loca, & motus localis & alteratiui causa existit. Primū condensatiuum principium firmamenti in cœlo representat cerebrum in corpore humano; quia hoc est exangue & motu caret. Influit autem eius spiritus & humor cum excessu

TRACTATVS

7

cessu aereo & aquo per menyngas & membranas in omnia
filamenta membranarum totius corporis, & sensus caussa
existit. Spiritus ita cœlestes in corpore humano simile quid
generant ex materia elementari cœlestibus illis influxibus
analogum. Planetas repræsentant organa concoctionum
reliqua, quæ cordi & cerebro influentes spiritus & humo-
res communicant. Hepar repræsentat Solem; quia transmit-
tit ad carnosas partes elaboratum sanguinem, qui caussa
est caloris proportionati naturalis, secundum Galenicos, in
partibus nutriendis, & etiam caussa ipsius nutritionis om-
nium partium in toto corpore humano, sicut Sol in magno
mundo caussa est caloris proportionati assimilationis & ac-
cretionis vegetabilium animantium & mineralium ac me-
tallorum, hoc est, rarefactionis temperatæ, per quam insiti
rarefacientes spiritus ad actum deducuntur, ad attrahen-
dum, concoquendum, & superfluum expellendum. Ven-
triculus repræsentat Lunam; quia caussa est humectatio-
num totius corporis per suos canales; ob id illi subiecti
sunt cibi & potus apud nos, sicut Lunæ in cœlo orbis sublu-
naris Elementaris, in quos ventriculus agit. Martem repræ-
sentat vesica fellis; ob id Soli seu Hepati vicina est, sicut Soli
Mars in cœlo, & ille attrahit succum superfluum calidum,
& illum digerit, & ut excrementum naturale ex corpore ex-
pellit. Idem in cœlo apud Solem efficere Martem verisimile
est, ob id ab excremento suo quasi igne aerem exuri expe-
rientia Astrologica testatur. Lien repræsentat Saturnum,
& is feculentum, & terrenum ad se trahit succum à Chy-
losi, & hunc concoctum ad hepar transmittit, & cum tali
sanguinem hepatis contemperat, & illi frenum iniicit, ne
nimis sit fluxilis, & ne nimis feruescat. Renes repræsentant
Venerem, & tales ad se trahunt spiritus & humores ex omni-
bus concoctionibus ad præparandam materiam semina-
lem, quo ad semen in testiculis efformandum, ut per hoc
propag-

propagetur species humana. Quod & Venerem in cœlo facere, & vim ad nos spargere seminalem verisimile est. Renibus subiacent testes, & hi repræsentant Iouem in cœlo, quod Iuppiter autor sit propagationis formarum in orbe sublunari per influxum seminalem, ob id dicitur Iuuans Pater, sicut talis proprietas influxui Iouiali ab Astrologis attribuitur, & à Chymicis etiam planetæ Iouiali subterraneo. Pulmones repræsentant Mercurium, qui vitam ac aerem per cor tribuat toti. Quilibet ita spiritus & humor cum Natura habet suum influxum per certos canales directos ad illas partes, in quas influunt, vbi partes corporis humani se habent instar Elementaris orbis sublunarisi, cum omnibus mixtis, in quæ tales influxus feruntur ad talia conseruanda aut immutanda. Cor habet suum influxum spirituum per fibras in arteriale substantiam, spiritus ac sanguinis arterialis influxum per arterias in neruos cerebri & in fibrofa ac neruosa filamenta totius corporis, quia nerui conflantur ex fibris, arteriis, menygibus, ac substantia cerebri, per quos cor communicat corpori motum & non cerebrum. Quod enim motu caret, quomodo motus caussa esse potest, cum quod non habeat alteri communicare non possit? Cerebrū habet suum influxum per membranas, per quas sensum communicat partibus corporis humani. Heo ar habet suos canales, per quos suum spiritum & humorem transmittit ad partes sanguine præditas, & sunt vena porta, & vena cava, per quas alimentum distribuit in totum corpus. Mars habet suum meatum triplicem: vesica inquam fellis vnum ad Hepar, per quam ad vesicam fellis trahitur fel, & per quam obstructo meatu vesicæ fellis regurgitare potest bilis ad Hepar, ut in ictero: Alter meatus est ad Pylorum, per quem potest in ventriculum exonerari fel, vnde fiunt καρστομεχοι, qui crebro χόλον ἀγαπού euomunt: Tertium meatum habet ad intestinū ieiunū, per quem effunditur bilis in intestina, & na-

DE PESTE

& natura à tali stimulatur ad expellendas feces, ob id intestinum illud semper est vacuum. Ventriculus habet suos canales Gula & Intestina. Per gulam fertur spiritus & humiditas ad linguam, & saliuam procreat. Per intestina fertur spiritus & humor ad tunicas reliquarum corporis partium, & à talibus ad ligamenta, tendines, cartilagini, & ossa ipsa. Lien habet etiam suos canales: Vnum ad venas mæsaraicas intestinales tendentem, per quas attrahitur Chymia crassior portio, & in Liene coquitur in succum alimentibilem: Alter meatus est qui ad Hepar tendit, per quem sanguis ille elaboratus crassior ad hepar transmittitur, ut cum tenuiore hepatis sanguine commixtus sanguinem venalem constituat: Tertius, sunt quidam ductus venarum à Liene mæsaraicarum deriuatae, per quas excrementum melancholicum separatur ab alibili suo succo, & vel per intestina excernitur, vel ad hæmorrhoides transmittitur, & ibi parit hæmorrhoides coecas, aut fluentes: Quartus est, qui fertur ad orificium ventriculi, & hic per venam sat latam ambit ventriculum, & caussa est famis animalis, & interdum per illum meatum exonerat Lien feculentos etiam humores melancholicos in ventriculum, vnde fit vomitus atræ bilis. Renes habent suos canales, per quos suum concoctum spiritum & humorum transmittunt ad testes, & habent alios etiam, per quos attrahunt humorum sursum & aquosum ex venali sanguine, & tales expellunt, ut sunt venæ emulgentes, vrteres, vesica, & canalis in membro virili, aut exitus vesicæ in foeminis per ceruicem vteri. Testes habent suum canale p quæ suū sperma emittunt, vasa inq eiaculatoria. Pulmo habet suos canales, nempe trachæam arteriam, & certos in pulmonibus spongiosos meatus, qui feruntur ad corpus venam arteriosam, & per arteriam venosam, per quas aer ad cor trahitur, & per quas vicissim excernuntur vapores fuliginei & excrementitii.

B

Hæc

Hæc viscera, quæ Planetas repræsentant, suos elaboratos spiritus & humores transmittunt ad partes similares corporis, ex quibus fiunt dissimilares ad tales alendas, & in sua integritate conseruandas. Sicut autem magno Mundo præest Deus, ita anima humana huic paruo mundo intellectualis à Deo ipsi communicata; hac tamen differentia: quod Deus non est inclusus suis rebus creatis, sed illis libere adesse essentialiter potest & abesse, sicut inclusa est in hoc ergastulo nostro anima nostra. Differunt & partes similares inter se: quod quædam inferuiunt influxui spirituum & humorum in organicis, quædam non. Influxui seruiunt tunicae ventriculi & intestinorum, velut in hepate, fibræ & arteriæ ac nerui in corde, mēbranæ in cerebro. Influxui nō seruiunt ligamenta, tendines, cartilaginiæ, ossa, musculi, cutis.

Hic depictum habes corpus humanum, ut sanum & morbosum. Sanum est, quando influit spiritus & humor partibus nutriendis analogus, aut corpus non læditur ab extrinsecis causis, quoad temperamentum Elementale, vel vñionē naturalē. Morbosum est, quando spiritus & humor influens ad partem alendas partium illarum spiritibus & humoribus insitis non est analogus, aut quando ab extrinsecis causis naturalis corporis status læditur, vt ab igne Elementali vel brumali frigore excedente, aut à rebus frangentibus, deflocentibus, contundentibus, vulnerantibus, exulcerantibus, perforantibus, admotis.

De pestis ergo natura, præseruatione, & curatione cum aliquid posteritati communicare decreuerim, ante quam talem definiamus, inquirendus nobis esse videtur primo locus affectus, post affectus ipse, tandem caussa, & post definitionem deinde eruendæ iudicationes præseruatia, & vltimo ipsa præseruandi & curandi ratio.

Locum affectum esse cor, per se in confessio est apud omnes sapientes & prudentes Medicos, & talem etiam monstrant

monstrant symptomata à corde profecta, vt calor febrilis adeo blandus & subdolus, vt ab ægro vix sentiatur, & à Medico non exercitato vix deprehendatur. Virium totius corporis manifesta caussa in momento prostratio. Pulsus in principio magni, frequentes, celeres; in augmento parui, celeres, languidi; in statu frequentes admodum, parui, celeres, languidi, tardi, tandem cum res in deterius cadit, fiunt formicantes & intermittētes. His signis accedit anxietas animi summa: circa cor respiratio parua, crebra, difficultis, iactitatio crebra, Lipothymiae, Syncopæ, Vrinæ similes sunt sanis in principio; quia corruptio non est in sanguine venali, sed in arteriali, & authraces & maculæ pestiferæ corruptum sanguinem arteriale cordis arguunt. Et ipsa natura contagiosæ expirationis cum consensum ad suum simile habeat, & citius in cor & spiritus a chumores sanguinis arterialis, quam in alias impressionem faciat, arguit cor & sanguinem suum arteriale primario affici in peste, & ab hisce etiam morbidam excretionem tantum fieri.

Cum ita ex prædictis constet, locum affectum esse cor, cum suo insito & influente spiritu & sanguine arteriali, affectus ipse demonstrandus erit qualis sit. Morbus apud Medicos omnes Hippocraticos etiam & Galenicos definitur esse πάθος aut διάθεσις παρὰ φύσιν partis alicuius in corpore humano actionem primario lædens. πάθος concedunt esse affectionem εν τῷ γνέθη: διάθεσιν vero affectum seu dispositionem εν τῷ ἔνναι. Referunt autem prædicti Medici omnes affectiones & affectus præter naturā ad intemperiem, compositionē prauam, & solutionē vnitatis. At qui compositio praua & solutio vnitatis non sunt πάθος aut διάθεσις παρὰ φύσιν, sed potius caussæ huius; quia πάθος proprietatum, vt & διάθεσις, constitit in temperamento substantiali Elementorum, cui præfigitur natura cum spiritu rarefaciente & condensante, quos spiritus Galenici nominant calidum & humidum radicale,

B 2 à qui-

à quibus lœsis potest ledi forma interna Elementalis seu tēmperamentum Elementale à caussis externis per accidens, ab internis per se: ut calculus si obstruat vreteres, calculus non est morbus, sed caussa morbi; quia caussa est, quod vrina non possit excerni per vreteres in vesicam. Humor deinde ille serosus retentus caussa est morbi, quia sanguinem reddit intemperatum, dissoluit spiritus & vunionem sanguinis turbat, ita vt languis tandem in grumū cōcretus suo spiritu orbatus per hæmorrhagiam narium critice vna cum serosis humoribus expellatur: vbi sublato spiritu sanguinis venalis spiritum quoque cordis diminui & resolui necesse est; quia ligamento Elementali soluto oportet & connexionem Elementalem dissolui. Sic in vulnere inflictedo solutio vnitatis nō est morbus, sed spiritus insiti eius loci dissolutio & humoris effluxio, quibus cū pars orbetur & succedat extrinsecia aeris spiritus non analogus, corruptionem & consequenter putredinem sanguinis eius loci succedere necesse est, quæ corruptio & putredo actionem partis lœdit causando dolores & calores præternaturā, quos efficit spiritus parti nō analogus & humor suo naturali spiritu orbatus. Cum ergo omnis morbus proueniat ab intemperie spirituali aut Elementari, non quolibet, sed substantiali, inde error Hippocraticus & Galenicus patet, q̄ intemperiem tantum referunt ad excedentem qualitatē, & hanc putant esse caussam immutationis Elementorum, cum tamen tales qualitates sint effectus caussæ efficientis, & illis non competit talis actio. Nisi n. spiritus rarefaciens inueniat subiectum, q̄ rarefactionem admittat, tunc nullā excitabit flamمام, nullum calorem. Et sunt qualitates semper ḡ τῷ γίνεσθαι nunquam, ḡ τῷ εἶναι; quia sunt accidens inseparabile spiritus rarefacentis aut condēfantis. Resultant autem qualitates ex materia Elementari, quæ rarefit aut condensatur: & ita Elementa inter se agunt & reagunt per ipsorum insitum spiritum, aut influentem.

Per

Per insitum, qui præst Elementis mixtis. Per influentem, qui vel ab organis cōcoctionum intra corpus vel extra corpus per aerem à cœlo influit, & insitum mixtis Elementis spiritū ad actū deducit; & is facit prædominiū in orbe Elementari, nūc vnius nunc alterius Elementi. Agunt ēt isti spiritus influentes, rarefacentes aut condensantes, vnuſ in aliū, & qui præualet, alterius vim captiuam tenet, aut vnuſ alterum ex subiecto expellit, & hoc monstrat Magistra rerum experientia: vt tempore brumali, vbi per calefactionem hypocauſticum igneligneo si intromittatur aer frigidus, tunc videmus cedere in forma fumi & exhalare spiritum rarefacentē. Hoc in simplici aere conspicuum est, quid de mixtis corporibus dicendum, vbi si expellatur aut immutetur ligamen Elementorū, tunc certum est & connectionem Elementalem tolli, vt venena deleteria monstrant. Hoc modo per spirituum immutationem fit & proportionis in Elementis immutatio, & ita corruptiones mixti cum vel sine putredine subsequi necesse est. In peste ita, quando recipitur per inspirationem morbida excretio, & intrinſece spiritus & sanguis arterialis incipit corrumpi & putrefieri, à tali humido spirituali ſibi non ἀναλογῶ, tunc fit πάθος τῷ γίνεσθαι in spiritibus & humoribus influentibus arteriarum, ad quæ cor eiusmodi morbidum spiritū à ſe propellit. Tunc ſilico Medicus naturæ ſuperueniat alexipharmaco proportionato, tūc poterit ille halitus pestiferus expelli ſensibiliter ſub ſpecie ſudoris, at it insensibiliter per transpirationē cutaneam. Quando vero corrupti iam ſunt & putreficiunt ſpiritus & humores illi influentes, & cordis insitum spiritū & humorē impugnant, tunc in influētibus est διάθεσις πάθος Φύσιν τῷ εἶναι: in cordis vero insito ſpiritu & humorē est πάθος τῷ γίνεσθαι. Si vero cor ſit robustum, & tales ſpiritus & humores putreficētes à ſe appellat, cū ſpiritu & ſanguine arteriali ad muſculos vel cutim, tunc exulcerationem eo loci effici,

& resultare oportet authraces, aut maculas. Si vero ex arte
ria propellatur in venam cauam, & inde in glandulosa loca,
musculos aut cutim, tunc Bubones prouenire certum est.
Si vero insitus humor & spiritus nanciscatur diæthesiv. παρεξ
φύσιν putredinalem κατά τὴν φύσιν, tunc cor exulcerari & putre-
scere necesse est, vbi expiratio fit morbosa ab vtroq; insito,
& influente spiritu, & humore cordis. Vbi expiratio illa à
substantia cordis putrescente profecta malignior est, quam
quæ fit à putrescente spiritu & humore influente sanguinis
arterialis. Cum autem in omni putredine præualeat vis tra-
refactiua spiritualis vi congelatiuæ. Ob id etiam in tali sem-
per animaduertuntur calores præternaturales. Ratione au-
tem subiecti tenuioris calores apparent mitiores, sicut in
subiecto magis crasso vehementiores existunt. Ob id febri-
lis calor in peste non ita feruidus in principio, ac post, vbi
sanguis ipse venalis corrumpitur & putrescit, vbi pulmones,
fauces, hepar ipsum & cerebri meninges exuruntur longe
potentius, quam in vlla continua vel intermittente febre
ex sanguine venalitatum profecta. Ob id Pestis recte de-
finiri potest quod sit *Febris cordis à corruptione & putredine spi-
rituum & humorum sanguinis arterialis profecta*, cum vel sine
exulceratione cordis aut partium, ad quas tales spiritus &
humores infecti inde propelluntur, quia experientia testa-
tur tales interdum per Authraces, Bubones, maculas, & per
sudores fœtidos sensibiliter expelli, aut insensibiliter per
halitum cutaneum aut expirationem pulmonum.

Inuentis sic methodo, loco affecto, affectu & affectio-
ne, ipsa cum causa Pestis causam cum variet, non nihil ven-
tilabimus. Quælibet pars in corpore humano constat ex
4. Elementis, & ex natura cum suo rarefaciente, & conden-
fante spiritu, vt ligamento Elementalı, quod in certa pro-
portione conseruat 4. illa Elementa mixta. Cum autem ex
continua actione & reactione Elementalı semper aliquid

de

despiritibus & humoribus recedat, ideo restauratione continua eget mixtum, ne mixtifiat dissolutio. Natura autem prouida cuilibet parti prospexit de certo & sibi analogo spiritu & humore influente, per quem *κράτης* Elementalis conseruetur in suo esse. Idem fit in cordis conseruatione, quod habeat suos spiritus insitos cum natura & 4. Elementis, & suum etiam influentem humorem & spiritum. Cum vero hic influens humor & spiritus assimiletur spiritibus & humoribus cordis, & inde ad alendas corporis humani partes in totum corpus per arterias distribuatur: Et cum talis influens humor ac spiritus cordis generetur, tum ex flore sanguinis venalis transudante dextrum ventriculum cordis in sinistrum, tum ex aere externo per inspirationem attracto, ideo tot modis poterit vel influens vel insitus cordis spiritus & humor immutari, quot modis immutatur vel flos sanguinis, vel aer per inspirationem extractus. Spiritus condensati subiectum est aereum cœleste tam influentis quam insiti: sed spiritus rarefacientis subiectum est igneum cœleste tam influentis quam insiti, quoad unus aut alter spiritus predominium obtinet in mixto, & respectu etiam tali, quo insitus agit in influentem & influens reagit. Vbi in actione & reactione congelatum principium reddit mixtum durabile: Rarefactiuum vero mixtum facit dissolubile. Condensatiuum Galenici volunt innuere per humidum radicale: Rarefactiuum per calorem naturalem. In causone vbi putreficit bilis flava, facile possunt inflammari & putrescere spiritus & humores sanguinis arterialis *ἐν τῷ γίγνεσθαι*. Quando vero tales inde corrumpuntur & putrent *ἐν τῷ εἶναι*, tūc facile inde contagiosus habitus per expirationem in aerem transferri potest. Ita videmus febres quasdam, ut sunt Vngaricæ, cum vel sine petechiis & ex anthematum in variolis & morbillis ab internis caussis excitas degenerare in febres contagiosas, vbi internarum cau-
farum

farum sanguinis inquam venalis putredinem malignam de-
 monstrant signa & symptomata, quæ ad aerem externum
 tantum referri non possunt. Non negamus tamen & ab aere
 talia genera febrium produci, sanguine inquam arteriali
 primario affecto. Ab utriusque vero venalis & arterialis spi-
 rituum & sanguinis putredinibus concurrentibus omnia
 symptomata atrociora proueniunt. Et ita concludimus,
 transire posse Febrē continuam putridam de sanguine ve-
 nali in sanguinem arteriale, & talem etiam ut plurimum
 mortes & morbidas expirationes efficere, vbi coniunctæ
 sunt hæ febres ex putredine sanguinis arterialis, & ex putre-
 dine sanguinis venalis. Miror ob id Cratō magni nomi-
 nis virum hanc febrem cum putredine sanguinis venalis
 nominasse *putridam*; illam vero ex putredine sanguinis arte-
 rialis *non putridam*; vbi putredo ortum traxerit ab aere ex-
 terno: cum Febris nulla sine putredine definiri possit, quia
 feruor putredinalis causa est omnium febrium. Et cum in
 utraque tali febre adsit putredo, in illa massæ sanguinis ve-
 nalis æque ac in altera, quæ est in sanguine arteriali, quo-
 modo una harum febrium putrida, altera non putrida dici
 poterit? Non minus notatu dignum existit, quod Crato ex-
 pirationem morbidae nominat *substantialem qualitatem*,
 cum accidens & substantia non possint esse idem aut de
 eodem prædicari, & qualitas per se non agat, sed hoc quod
 efficit qualitatem, agat. Spiritus inquā rarefaciens in hac
 morbida expiratione est, qui agit & per rarefactionem
 igneam substantiam generat, & cum tali agit & non per
 qualitatem calidam quæ est tantum in fieri & non in esse.
Ob id agere non potest; quia est accidens inseparabile ra-
 refacientis spiritus, sicut frigus condensantis. Ob id, quan-
 do iste spiritus per naturam agit in rem aliquam, & illa ca-
 lefit vel frigefit, tunc non calor rei, quæ agit (quia in tali nul-
 la interdum manifesta qualitas deprehenditur) causa est,
 vt al-

vt altera pars, in quam sit actio, calcat aut frigida sit, sed spiritus utrisque insitus, ubi unus immutat alterum spiritum, in quem agit aut reagit, & in tali immutando producit talē qualitatem in fieri tamdiu, quamdiu durat illa vel rarefactio vel condensatio. Spiritus ita insitus rei est qui agit & non agit in seipsum, sed in rem à sua substantia diuersam, ubi unus ex hisce reagendo, qui vincit, profert immutato spiritu qualitatem vel calidam vel frigidam, prout vincit vel rarefaciens, vel condensans spiritus. Qualitas ita datur nulla substantialis, sed tantum accidentalis, & semper fit in reactionibus à vincente spiritu, nō in suo proprio, sed in alieno subiecto. Sic quando piper aut euphorbium manu teneo, nullam qualitatem calidam in tactu animaduerto: Si vero gustem utrumque, tunc in actione huius spiritus insiti in pipere aut euphorbio in saliuam, & consequenter in spiritum influentem linguæ fit spiritus illius influentis cum suo humido in lingua immutatio ē τῷ γίνεται ἀπὸ cum rarefactione, & consequenter excitatione caloris, qui tamdiu durat, quā diu illa vis spirituosa, & rarefactio piperis & euphorbii durat. Quo spiritu insito, linguæ calor etiam ille remittit aut euaneat: quia sine actiuo hoc principio qualitas nulla per se existere potest. Caussa ita pestis non est qualitas accidentalis, aut qualitas substantialis, sed est substantia spiritualis. Et quia tales spiritus non considerantur sine subiecto, in quo hæreant, ob id obseruandum subiectum in quo existunt. Spiritus rarefaciens habet igneum cœlestis subiectum, qualis est is, qui à primo mobili generatur. Spiritus condensans habet subiectum aereum, qualis est is, qui à firmamento generatur, & hi spiritus à Planetis contemperantur subiecto ipsorum illæso; via autem ipsorum immutata, quia condensans si præualeat rarefacienti rarefactionem inhibet, & vice versa. Ob id cum Planetæ ex utroque constent spiritu, vis illis spirituosa non inerit adeo insi-

Cgnis

gnis vt spiritui primi Mobilis & Firmamenti. Interposui ita Deus Planetas, vt influxus simplex horum spirituum inhiberetur. Nam si simplex talis spiritus primi Mobilis aut firmamenti in orbem Elementarem influeret, tunc omnia hic vel cōbureret, vel congelaret. Ita recipiunt Planetæ tales spiritus, & tales sibi assimilant contēperatos, vt tēperata postea detur influentia ad cōseruanda in orbe Elementari mixta corpora. Sicut autem differunt inter se Planetæ, ita etiā hi influxus. Ita temperatum dat influxum rarefactium Sol, intemperatum ♀, cum prædominio tamen rarefactionis remissio aut excedente. Temperatum dat influxum conge latum Luna, intemperatum Ζ aut ™ cum remisso aut aliquali excessu. Hosce influxus promouet Mercurius, qui est minister horum Planetarum, & omnibus ex æquo seruit, & est receptaculum omnium cœlestium formarum spiritualium. Natura idem molitur in Microcosmo, & suos influxus temperat per Planetas in organis concoctionum, dum diuersos & tamen proportionatos facit spirituum & humorū influxus; sed non ita simplices, vt in cœlo, sed mixtos cum Elementis sublunaribus. Vbi in quolibet spiritu & humore influente & insito coniuncti sint à Natura vterque spiritus rarefaciens & cōdensans, & ab utrisque Elementa in mixto fiunt concordia. Cum enim contraria sunt Elementa hic apud nos, si ad commoderationem debeant redigi à seipsis, tunc hoc fieri non posset; quia unum expelleret alterum, ob id tale ligamentum requiritur, quod cum ipsorum natura participet, quale est in Natura, cum prædictis spiritibus. Et cum Deus ex hisce spiritibus cœlestib. cum Natura distingta hæc apud nos Elementa produixerit, & ex iis per Naturam cum verbo suo diuersas formas mixtas ex iis produxit, & ob id cœlum voluerit agere in hæc inferiora, & se habere vt cauissim efficientem ac efformantem, & orbem Elementarem vt materiam, in quam ipsius fierent impressiones per influētiām; Ideo cœlestibus influxionibus illam dedit poten-

potentiam naturalem, quæ esset spiritibus Elementibus connaturalis, vt vnum Elementum per hasce posset mutari in aliud, & facere possent nūc terræ, nunc aquæ, nunc aeris, nunc ignis prædominium. Et per Elementa postea mutata possent etiam mixta mutare, quæ hoc modo influxu cœlesti & Elementali sustentantur ad terminum à Deo & Natura præfixū. Quodlibet ergo organum in paruo Mundo seu in corpore humano suam habet Naturam cum spiritu insito, igneo, & aereo cœlesti, & hisce subiectis 4. Elementis: ita etiā quælibet pars similaris. Organa vero præparant beneficio conspirationis partium similarium ex attracto succo alimentali, ex cibis & potu, ac aere externo influentem spiritum & humorē ipsis partibus alēdis analogum. Quod homogenū est, & parti alendæ conueniens, retinent, & suotēpe amēto substantiali assimilant, quod heterogeneous est, ad sua vasa excretoria expellunt. Si vero succus ille ex cibo & potu attractus habeat spiritus & humores ad partes alēdas ineptos, vel etiam ad putreficendum & corrumpendum proclives, fit vt vel multa excremēta cumulentur, aut succus vitiosus & putridus generetur, qui postea partes in spiritum & humorē, in quas influit, vel ad quas attrahitur, impugnet & immutet, & hoc modo actionēlēdat. Vbi recte à Medicis pronuntiatū, vitiū primæ concoctionis nō emendari in altera. Hoc modo fiunt morbi vel in organis, vel in parte alēda ex vitioso succo alimentario, quod patet etiam ex medicamentorum vche-mentiū crebro vsu aut ex assumtis venenis, aut morbos aut mortes subsequi. Vbi à spiritibus & humoribus vitiōse attrahitis ad organa concoctionum spiritus ipsorū immutantur cū rarefactione, aut congelatione summa, aut remissa summa, vt in nimia spiritus vini ingurgitatione, aut in opii assumptione in quantitate nimia, vbi vel omnes spiritus & cum ipsis humores inflammantur, & exurūtur, aut tales congelantur, & vis rarefactiua tollitur & extinguitur. In remissa tamen rarefactione aut cōgelatione, fiūt vel putredinis nimirū à remissa

rarefactione cum excessu elementali aut fit aereo aquosi sanguinis generatio à congelatione remissa cum excessu aqueo, vbi fit spiritus rarefacientis priuatio & resolutio, vt in hydrope. Hac ratione exerta putredine in excrementitiis concoctionum humoribus videmus inde prouenire febres intermittentes præsertim in organis primæ & secundæ concoctionis, quoad quotidianam, tertianam, quartanam. Si vero ab hisce excrementitiis humoribus spiritus ipsi sanguinis venalis cum suo sanguine corruptantur, quod vt plurimum fit, quando sudoriferis intra vasatales putridi spiritus & humores præcipitentur, tunc fiunt continuæ febres ex intermittentibus ratione excrementitii spiritus & humoris, à quibus causantur, vt una dicitur synochos biliosa, altera Melancholica, tertia Phlegmatica. Quod si hæc putredo ulterius extendatur ad spiritus & humores cordis vel cerebri, tunc febres etiam generantur continuæ, vt in Pestilentialibus & Peste, in Phrenitide & Lethargo: corrupto ita spiritu cum suo igne & aere necesse est & Elementalem connexionem solui, & in putredinem aut mixti dissolutionem sequi. In peste ita cum corruptatur spiritus igneus & aereus cum suo subiecto, ob id translato tali in aliud spiritum igneum & aereum, suæ naturæ corruptionem sanguinis, cui præsunt, facile efficere poterunt, veletiam ipsam substantiæ cordis lædere. Certum autem est, putridam illam expirationem peste laborantium efferri à corruptis tum spiritibus tum humoribus cordis & arteriarum, ob id eandem in aliis consimilibus spiritibus & humoribus corruptionem moliri, & consimiles putredines excitare poterunt, quibus substantia vel sanguinis arterialis vel cordis in sua elementa dissoluatur, vbi hominem vitam cum morte commutare necesse est. Externa caussa pestis ab omnibus fere prudentibus Medicis statuit aer, qui per inspirationem attrahitur ad cor, & ad vitalis sanguinis generationem confert. Hic

fin-

If infectus sit vel contagioso halitu, vel ab halitu putri, aut ad putredinem excitandam propenso, aut à vaporibus & fumis corrumpéti bus, tunc etiam corruptionem & putredinem in spiritibus ac humoribus cordis facile excitare poterit. Hoc modo videmus per aerem concitari Epidemicos morbos, vt sunt febres pestilentes cum variolis, morbillis petechiis & aliis id generis efflorescētiis, & tales degenerare tandem in pestem ipsam. Potest autem aer ad corruptionē & putredinem in specie multis modis disponi, vel ab infau- stis Planetarum influentiis, vel ab aere ex superficie aut intimis visceribus terrae exhalante, fumoso aut vaporoso. Fu- moso, vt in fulgurum crebris apparitionibus, Chasmatum, & Cometarum rexortu, vbi certe aerem exuri, & ad corru- ptionē putredinalem disponi certum est. A vaporoso vero, vt quando aer est valde pluuiosus, & intali dispositione diu permanet, vt flantibus continue ventis meridionalibus, aut pluuiis crebro cadentibus, tunc certe talem aerem ad cor- ruptionem & putredinem dispositum esse non est dubium, præsertim si accedit inæqualis dispositio aeris, quoad vali- das rarefactiones & ferores, aut validas condensationes, vt frigora, vbi aere ita crebro de contrario in contrarium statuni mutato, & cordis spiritus & humores immutari, & ad corruptionem disponi verisimile est. Idem sit iudicium de vaporibus eleuatis in aerem ex lacubus stagnatibus, pu- tridis, ex cadaueribus bestiarum aut hominum putrescen- tibus, vbi quid oberit, quo minus cordis spiritus attracto ad se aere corrupto corruptantur, & sanguis ad putrescendū promoueat. Hoc modo & morbida expiratio ab infecto pe- ste citius petit cor & spiritus vitales, quam alias corporis par- tes: quia ad tales habet analogiam, ad alias non. Sic etiam ex terræ mortuарsenicales venti & vapores aerē & confequen- ter spiritus & humores cordis aut arteriarum corrumpunt & putrefacte faciunt, & pestem efficiunt, quale ego Bafileæ

grassari vidi. Causa ita pestis nulla erit alia, quam corruptus spiritus cordis aut sanguinis arterialis cum suo subiecto igneo & aereo mixti Elementalis dissolutionem & consequenter putredinem caufans, & talis corruptio proficisci potest vel à spiritu sanguinis corrupto, vel ab aere externo, corrupto, attracto per inspirationem & expirationem illam morbidā & differre quod vel à sanguine vitali & arteriali corrupto & putrescēte efferatur, & talis expiratio est mitior, vel ab ipsa substantia cordis corrupta, & hæc est malignior & citius quam altera interficit.

Concludendo ita Pestis recte definiri potest, quod sit febris cordis continua à corruptione & putredine spirituum & humorum vel insitorum vel influentium cordis profecta, vel sine cordis corruptione & putredine halitum expirans morbiferum, contagiosum, anthracibus, aut bubonibus, aut maculis cutaneis, vel sine hisce, multos simul inuadens, & plurimos interficiens.

Signa Pestis ex prædictis intelligenti sat patent, & Prognostica etiam; quia in corruptione & putredine substantiæ cordis curatio locum non habet. In reliquis si supersint vires, & natura suas exertiones ad longe à corde remota loca promouerit, curatio facilior speranda, quam in illa, vbi anthraces, aut bubones sint cordi vicini, aut vbi nihil excretum, & simul vires valde langueant. Sed de hoc Medicorum libri abunde docent. Nos ad indicationes curatiuas nos conferemus, & per illas eruemus medicamenta ad præseruandam & curandam hanc luem conuenientia.

Locus affectus cor sui corroborationem efflagitat per ea, quæ ipsius naturale temperamentum conseruent, & expultricem ipsius facultatem stimulent ad propellendum à se spiritum & humorem noxiū ipsi oblatum, & quæ igneum & aereum Elementum à corruptione & inflammatione ac putredine præseruent. Morbus; quia est corruptio putrida in spiritib. vitalibus in corde aut in sanguine arteriali accensa

accensa cum immutatione sui vehiculi ignei & aerei cordis actiones lædens exposcit remedium spirituale, quod possit spiritus corruptos immutare aut resoluere, & in subiectis Elementis ardore & putredinem extinguere, & antequam cor lædant, à se expellere per anthraces, bubones, aut maculas in musculos, glandulosa loca, aut cutim, vel per sudorem fœtentem sensibiliter, vel per halitum cutaneum, aut expirationem Thoracicam insensibiliter. Et hoc non debet fieri cum spiritu rarefaciente & prædominio Elementali igneo; quia hæc ardorem maiorem & conseq. etiam putredines maiores efficeret, sed per spiritum congelantem cum vehiculo aereo, cœlesti, & Elemental i refrigerante, & cum terrestri siccitate putredinalem fomitem exorbente.

Causa est vel interna vel externa. Interna obseruat dispositionē sanguinis venalis & arterialis, an ad talē contagiosam putredinem sint proclives: Vbi si imminere senserit putredinem sanguini venali, aut excrementis eius, indicationes illi se offerent tales, obstructas venas aperiendas, humores obstruentes concoquendos, putredinem in illis extinguendam, & concoctum humorem educendum, & partem affectam postea suę naturali temperaturę restituendam. Nempe si adsit præsens tertiana vel quotidiana, intermittens, aut cōtinua, quæ hoc tempore tales facile trans-eunt in continuas venales, & tales continuæ in continuam arteriale, & inde facile causari pestis potest propter putredinis malignitatem, cum ex flore sanguinis generentur spiritus & sanguis vitalis. Si vero Medicus obseruabit febres adesse ex putredine sanguinis arterialis, concitatas ab aere externo, curabit illas per ea quæ malignam corruptionem & putredinem in spiritibus & sanguine arteriali immutent & extinguant, & materiam in qua

in qua hæsit à centro ad circumferentiam, à corde propellat in musculos ac cutim, vt fieri videmus in petechiis, variolis, & morbillis, & aliis febribus malignis dictis. Si vero nullum præsentem morbum animaduertet, obseruabit imminentem, vtrum corpus sit dispositum ad cumulanda excrementa biliosa, vel phlegmatica, vb, & per diætam prospiciet naturæ, netalia cumulentur, & per medicamentū opere feret naturæ, ne talia cumulentur alterantib. & euacuantibus, vt cumulata quam citissime educantur, & sanguinem venalem & arteriale præseruabit à putredine maligna per spiritus congelantes, qui habeant vim refrigerandi & exiccandi.

Vt autem possimus indicationibus ad pestem præseruandum & curandum satisfacere inquirenda est Natura remediorū, quæ hoc præstare possint. Sunt autem remedia diæta bona, & Medicamenta congrua, & hæc sumuntur ab animantibus vegetabilibus, mineralibus, ac Metallis. In hisce æque in uno ac in altero habemus Naturam cum suo spiritu rarefaciente & condensante cum mixtis 4. Elementis sublunaribus. Differunt tamen, quatenus considerantur, vt insunt corpori viuo, aut vt demortuo. In corpore viuo inest Natura cum suo spiritu & Elementis actu, quando attrahit alimentum, retinet hoc, & assimilat, quod parti naturæ conuenit, & heterogeneum expellit. In demortuis consideratur vis Naturæ, vt *δύναμης*, quatenus alteri viuo aut demortuo corpori commixta suam δύναμιν εἰς ἐνέργειαν producit, cum vel spirituali, non sensibili, vel cum sensibili qualibili Elementali efficacia. Inter Animantia ad Diætam referuntur omnes illi vel cibi, vel partes animantium, quibus vel alimur, vel immutamur ex animantibus; vel terrestribus, vt quadrupedibus, vel aquatilibus, vt piscibus: vel aereis, vt volucribus: vel igneis, vt sunt quædā infecta ceu cætharides. Quia vero in hac lue pestifera locus affectus est cor & hoc

præci-

præcipue sit roborandum. Igitur ad hoc roborandum specificum ex diæta hauriemus remedium. Inter animalia vero prædicta roborabitur cor suo simili à corde vel vitulino, vel bouino, ceruino, capreolorū, suillo, quoquomodo comestio, assato vel clixato. Referantur huc & corda ex gallina pardiabus, phasianis, auium marinorum, quæ specificam roborandi cor vim habent. Possunt hæc vero per artem preparari, ut sint longe maioris efficacie, quam per se. Cordibus ita hisce concisis & contusis admisceantur aliqui pulueres cordiales, & coquantur in vase dupli, sine affuso liquore aliquo per horas quinque, post materia exempta imbibatur cum iuscule gallinaceo, & extrahatur hoc modo per expressionem spiritus & humor. Quod si quis velit iuscum gallinaceum cum aceto vini efficere acidiusculum, & cum tali spiritum & humorem extrahere, rectius longeroborabit & præseruabit cor, quam cum iuscule solo.

Ad cor referuntur os in corde ceruino repertum, & os in corde bubalino, arterię sanguis arterialis. Ex ossibus fit puluis per artificium, qui inter cordiales specificos refertur, ex arteriis etiam fit extractio humoris & spiritus cum pulueribus quibusdam cordialibus exiccantibus & refrigerantibus: ex sanguine arteriali destillatur etiam aqua & oleum, & hoc refertur ad mumiam humanam. Ex osse, cornu cerui hisce ossiculis crudo coniuncto potest liquor præiosissimus extrahi ad roborandum cor præseruationis gratia.

Inter vegetabilia quæ cordi humano corresponteant aut spiritibus ipsius insitis, sunt ea quæ vires primi mobilis aut firmamenti vel solaris influentiæ obtinent, ut est spiritus & acetum vini, aut quæ inhærent mixtis corporibus vegetabilium, ut arboribus, aut plantis.

In arboribus cōsiderantur primoligna. Inter illa spiritus rarefaciētis p̄dominiū est in ligno aloes & in ligno Guaiaco. Pr̄dominiū vero spiritus condensantis in ligno quercino & santalino.

D.

In ra-

In radicibus arborum prædominium est spiritus rarefacentis in Lauro & Laureola, & spiritus congelantis in radice solani arborescentis.

In corticibus arborum prædominium obtinet spiritus rarefacentis cortex cinamomi, congelantis cortex quercuum.

In floribus prædominium obtinent spiritus rarefacentis flores Aurantiorum, & spiritus condensantis flores Balaustiorum.

Inter semina spiritus rarefacentis prædominium obtinent semina nucum fagi, pinæ & nuces: & spiritus condensantis semina citri ac Limonum.

Inter fructus prædominium spiritus rarefacentis obtinent Dactyli, Nux Muscata, spiritus vero condensantis Poma citri, Limonum, Granata.

Inter gummata ex Arboribus spiritus rarefacentis prædominium obtinet Pix Cedria, Thus, Belzoin, Euphorbium, spiritus condensantis Gummi Arabicum, Camphora, Myrrha.

Inter folia ex Arboribus prædominium spiritus rarefacentis obtinent folia Lauri, & spiritus condensantis folia myrthi, quercuum.

Inter Plantas quoad folia prædominium spiritus rarefacentis est in esula, ob id exulcerat, sed prædominium spiritus congelantis est in foliis papaveris, solani lethiferi.

Inter flores plantarum prædominium spiritus rarefacentis obtinent flores rorismarini, saluiæ, maioranæ, lauendulæ, spicæ, crocus, sed spiritus condensantis flos Hosciami, papaveris, stramonii.

Inter fructus ex plantis prædominium rarefacentis spiritus obtinent caricophylli, cubebæ, cardamomum, spiritus condensantis mala insana, mala persica.

Inter

Inter semina ex plantis prædominium rarefacientis obtinet semen nasturtii, sinapi, spiritus cōdensantis sem: pa- paueris, Hyoscyami, solani lethiferi.

Inter radices ex plantis prædominium rarefacientis spiritus obtinet Allium, cepa, Xinziber, spiritus condensan- tis radix Hyoscyami, manduagoræ.

Inter liquores concretos spiritus rarefacientis præ- dominium Alla dulcis, & condensantis opium obti- net.

Ex hisce possunt nunc ex vegetabilibus discerni re- media quæ pesti conueniant, respectu *curæ* præseruati- uarum & curatiuarum, quæ non.

In mineralibus & metallis etiam consideratur Natu- ra vt efficiens cum suo instrumento spiritu rarefaciente & condensante. Vbi spiritus rarefaciens est spiritus sulphureus, non autem sulphur ipsum, spiritus vero condensans est spiritus aereus congelans, non autem aer congelatus ipse. In nullo autem minerali & metallo reperitur Natura ipsa cum motu locali ab extra, præterquam in Magnete, quando ad se trahit ferrum, vel quoad se mouet versus polum Ar- cticum, aut Antarcticū, si sit super lineam meridionalē. Na- tura vero sine motu locali manifesto reperitur ad intra in mineralibus, lapidibus & metallis, quoad attractiones, re- tentiones, concoctiones & expulsiones. Spiritus hic ra- refactius, quo vtitur Natura, extra motum localem est vel volatilis vel fixus. Volatilis, qualis est in spiri- tu vini & in sulphure communi. Fixus est vel imperfecte fixus in lapidibus & metallis imperfectis, vel perfecte fixus in Sole & Luna. Spiritus condensans est vel volatilis, vel fi- xus. Volatilis in aceto vini & & Fixus aut imperfecte fi- xus, vt in lapidibus & metallis imperfectis. Perfecte fixus, vt in Sole & Luna. Discernitur autem sulphureus,

D 1 quod

quod est simplex, viuus, vel non vrens, vt in sulphure communi, aut qui est in fulguribus propter subiectum diuersum, in quo haeret, quod est vel non vstibile, vel adustibile. Nam spiritus sulphureus non vrens habet subiectum salsum, & vrens habet subiectum pingue, aereum, inflammabile. Quantum ad illos spiritus sulphureos, qui in lapidibus & imperfectis metallis habentur. In lapidibus habetur spiritus sulphureus, vrens, & non vrens. Vrens est, qui elicitur motu chalybis, & hoc accenduntur candelæ & cum tali per ignem Elementarem fiunt concoctiones apud homines. Non vrens est, qui habet subiectum non inflammabile, quale est sulphur lotum in lapidibus, ex quo generantur metalla, ubi haeret spiritus hic sulphureus coelestis in humido aereo coelesti, quod cum natura Mercurii participat, ob id etiam talem recipere & congelare potest. Cum hisce spiritibus Natura producit primo mineralia, postea metalla.

Inter mineralia natura procreatur in visceribus terræ primo salia, quando terra cum aqua à spiritu condensata, congelata, aduritur per spiritum rarefacientem, tunc ex tali adustione naturali generatur sal primo, quod dicitur alumen, sicut artificialiter videmus per adustionem humidi interni radicalis cum igne elementali ex cineribus ex quo posse sal. Postea si accedat ad tale sal ex fimis sal animale, quibus condiuntur agri, aut vapor salis animalis sublatus per aquas pluuias descendens commisceatur cum sale aluminoso, tunc procreabitur sal petræ. Ex hisce postea per ignem viuum coelestem generatur vitriolum, quando terra cum tali aqua salsa aduritur: tandem ex concursu salium vegetabilium, animalium mineralium per aquas pluuias & flumina generatur sal commune. Non enim sal commune est

est materia prima omnium salium, sed potius sal aluminis,
quia hoc in montibus & planicie reperitur, sed non ibi et-
iam sal commune. In montibus tamen copiosius hoc sal re-
peritur, vbi præsertim non excoluntur agri. Vbi vero exco-
luntur agri, tam in planicie quam in montibus, ibi degene-
rat in salem petræ. Ex utrisque vero fit vitriolum. Ob id non
tantum in montibus, sed & in planicie reperitur vitriolum.
In montibus tamen maiore est copia salium; eo quod spiritus
cœlestes rarefacientes influentes poros montium melius
penetrare possunt, quam poros terrarum in planicie. Hic
spiritus cœlestis cauissa est viriditatis, non tantum in mine-
ralibus & metallis, sed & in plantis & arboribus ex terra cre-
scentibus. Videmus etiam experientia edocti in quibusdam
aluminibus, quando excoquuntur, reperi hunc spiritum
cœlestem in forma rubea, vbi coctores terram talem sepa-
rant per vrinam, & ex tali faciunt rubricam fabrilem. Si ergo
ad spiritum aluminis accedat spiritus salium ex vrinis ani-
malium, vt ex simo, quo agri impinguantur: item in stabu-
lis, vbi agni, capræ, vel equi seruantur; tunc sal aluminis con-
uertitur in salem petræ, sicut & per artem ex eiusmodi ter-
ris excoquitur. Si postea in sale petræ retineatur ignis cœle-
stis, tunc fit generatio vitrioli. Si vero cum vaporibus aqueis
& fumosis tales falsi & sulphurei spiritus iam generati effe-
rantur in aerem, tunc in concursu cum spiritu rarefaciente
& condensante aeris & ignis cœlestis causæ sunt iridum,
chasmatum, fulgurum, tonitruorum, imo lapides saepe ab
iis violenter producuntur, aut metallæ in aere, aut ex fulgu-
ribus deiectis arenæ, terræ in lapides conuertuntur, vt de-
monstrant silices & lapides tonitruales. Iam si omnia hæc
salia cum aqua pluiali abluta in stagnum marinum præci-
pitentur, tunc generatur ibi ex omnibus sal commune. Vbi
spiritus illi falsi marini, si per poros terræ in loca aliqua frigi-
da deferantur, facile possunt in humiditatem terræ eius loci

D 3

conge-

congelari in sal lapideum commune, quale effoditur in agro Cracouiensi: Vbi nulla fere est inter sal marinum excoctum & inter tale Cracouiense differentia, nisi quod Cracouiense per naturam generati magis est spirituosum, quam hoc per artem. Ex quo patet falsum esse hoc Axioma; sal commune esse materiam primam omnium salium, aut etiam omnium liquabiliū; cum alumē, salpetræ, & sal vegetabile ex homine & animalibus, sicut & vitriolum ante extēt, quam hoc sal commune. Si iam à natura vi magnetica cœlesti attrahatur ex visceribus terræ per aerem & ignem internum spiritus salis & sulphuris ex vitriolo cum subtili terreo, tunc istæ duæ exhalationes dicuntur, vna vapor argēti cum altera, vapor sulphuris. Si deferatur ad terram rubeam, & in tali nullum sit sulphur lotum, & ibi retineatur, tunc ibi generatur Mercurius vulgi aut Antimonii, prout vincit vel argentum viuum, vel sulphur. In saxis à natura præparatum est sulphur petrosum, & dicitur sulphur ferreum. Si deferatur ad hoc spiritus sulphuris aut Arsenici cum vitriolo, tūc ibi generatur sulphur lotum; & hoc conducit ad generationem Metallorum. Nam si ad hoc sulphur lotum deferatur & succi & humidi vapor cum vapore vitrioli, tunc generabitur metallum; si tales exhalationes sunt puræ cum sulphure non vrente puro. Si vero exhalationes tales sint impuræ cum impuro argento viuo & sulphure adustibili communi, tunc generantur ibi metalla imperfecta impura. Et hanc concoctionem efficit insitus lapidis spiritus Magneticus congelatus ab influente ad actum deductus. Per sulphur ita lotum lapidis ex Mercurio minerali & metallico fit generatio metalli, & sine tali non. Ex mineralibus ita & spiritibus metallicis & ex metallis ipsis possunt elici medicinæ per naturam cum spiritu rarefaciente & condensante. Consideratur autem in hisce Natura, vel vt volatilis, vel vt fixa, vel vt mediæ naturæ.

Fixa

Fixa habetur in Sole & Luna, & in alio, in quo est sulphur non vrensa natura iam præparatum, & aqua argenti viui ad fixionem proxime accedens, quæ per artem possunt reduci in sulphur & argentum viuum, & in spiritum Magneticum fixum. Volatilis habetur in mineralibus & Mercuriis. Mediæ naturæ in metallis imperfectis. Vbi per mediæ naturæ Metalla, per spiritus minerales & mercuriales fiunt utriusque rei fixæ, lapidum & metallorum, solutiones in spiritum conuertitur sulphureum fixum, & Mercuriale fixum, & ex hisce postea elicetur medicina Magnetica cum spiritu rarefactino vel condensatiuo, fixo vel utrisque. Hoc modo, o filii doctrinæ, Naturæ gremium vobis aperitur, & doctrinæ sapientum occultæ forma intelligibilis vobis reuelatur, pro quo Deo, qui tantum nobis permisit, gratiæ agendæ. Ne autem integra volumina de hisce scribamus, quomodo possit cum hisce natura humana cum influente rarefaciente & condensante spiritu ab inflammatione & putredine conservari, ideo vela contrahamus, & plura de his proferre supercedebimus. Meum intentum enim non est omnes specificas omnium remediorum proprietates aut differētias hic in unū colligere: sed tantum necessaria ex hisce ad pestem præseruandam, & curandam expromere, & quidem pauca, bona tamen & probata indicationibus præseruatiuis & curatiuis correspondētia. Et cum ante monuerimus, quomodo homines sint præseruandi actu nondum existente peste, ad q[uod] prudentis & exercitati Medici consilium requiratur, ideo nunc de præseruatione agemus pestis, quæ actu existit. Ad quam requiritur Diæta & Medicamenta interna & externa.

Quot homines Diæta præua, hoc malo grassante, in exitium se præcipitent, vix dici potest. Sunt enim, qui cibis delectentur ad putrescendum accommodatissimis, quales sunt ex fungis bolosis, ex oleribus, ex lacticiniis, ex piscibus insalubribus, vt sunt passeris, aselli arefacti,
carpio-

carpiones, anguillæ, lacerti. Ex lacticiniis, vt est caseus putrefactus aut fœtens. Ex fructibus, vt sunt poma, melones, fraga communia, fragarubi idei. Qui omnes cibi ad putrefactum aut putredinem efficiendam sunt valde proclives, sicut & pruna quædam asinina, & pira mellita. Sunt &, qui delectentur valde pinguibus facile inflammabilibus, valde aromatizatis. Aliqui cibis mali succi, vt sunt carnes & pisces saliti. Aliqui cibis concoctu difficultibus, & valde obstruentibus, vt sunt carnes & pisces fumo indurati. Aliqui cibis sua natura noxiis, vt anseribus, anatibus, volucribus aquatilibus. Aliqui delectentur cibis fumosis, cor & cerebrum petentibus, vt sunt ex alliis, cepis, porris, marrubio, & id generis similibus valde rarefacientibus aut vaporibus crudis cor & cerebrum replentibus. Ab his inquam & cōsimilibus debet quilibet abstinere, qui à peste se præseruare cupit, aut ex hisce salubriores cum aceto contemperare debet, ne prauum aut inflammabilem succum generent. In potu magis adhuc peccant homines, quia tunc demum se bene præseruatos esse putant, quando cum vino & cereuisia sepulti sunt. Videas ergo multos spiritu vini se ingurgitare: Alios cum fortissimis vinis, vt Maluatico, Muscatellino, Alacantino, Vngaricis, & id generis similibus se proluere usque ad ebrietatem summam, & tales fumos calidos expirantes putant se talibus posse resistere eiusmodi contagioso halitui. Idem sit iudicium de cereuisia nostrate schepsio, quam ad satietatem usque bibunt, donec pes & manus non amplius suum officium faciat. Nullum aliqui in aliis rebus non naturalibus seruant modum. Aliqui statim à sumto cibolaborant, aut se exercent ambulationibus in sole ad sudorem usque, aut lusibus in hortis cum pilis ligneis, aut tabula iaculatoria. Aliqui statim à cibo dormiunt & nullis ordinatis motibus se exercent. Alii Veneri nimium indulgent, choreis & balneis crebris se oblectant, & hoc modo spiritus

tus

tus defatigant aut resoluunt. Alii tempus totum conficiunt bibendo, ludendo, altercando, diuerberando, digladiano, quibus certe spiritus inflammantur aut dissipantur, & debilitantur, & ad hunc halitum pestiferum concipiendum valde habiles redduntur. Quales miseri homines peccant & contra Deum & contra suam sanitatem. Inquinamentū enim hoc aeris contagiosum fumosis grati odoris magis delectatur quam fœtidis, & odoribus aduersis: ob id experientia testatur, apud Pistores in panes adhuc calentes insiliisse putrem hunc halitum, & in caseum Bohemicum, & in cibos alios in conclaui existentes, quod euentus comprobauit. Nam quotquot de hisce comedenterunt, omnes peste infecti occubuerunt, ob propagationem celerrimam in utrumque sanguinis venalis & arterialis spiritum de hoc halitu pestifero, quibus cum sanguine corrumpentibus & putrescentibus cor ipsum corrumpi & putreficerne necesse fuit. Delectatur postea hoc inquinamentum aereum, sicut & spiritus insitus cordis odoriferis magis, quam iis quæ ingratū sunt odoris: ideo citius ad cor deferuntur allecti odoriferis exirationibus, & per inspirationem attrahuntur, quam alias non contingere. Augetur etiam in hoc inquinamento aereo vis illa exurens & putrefaciens à calidis feruescentibus humoribus & spiritibus. Et cum in talibus corporibus cum vīnis fortissimis spiritus & humores cordis sint accensi, ideo non tantum cito recipitur hoc contagium, sed & adustio ac putredo acceleratur, tum in influentibus, tum in insitis humoribus & spiritibus cordis, vt multi, dum etiam adhuc ebrii sunt, hoc morbo correpti ex improuiso vitam cum morte commutent. Eligendus est ergo potius potus, qui habeat vim refrigerandi & exiccandi, & vim diureticam aliquam, quales sunt cereuisiæ hordeaceæ, quæ ob id præferēdæ triticeis, quod non ita ad putredinem & inflammationem propensæ sunt, vt triticeæ. Ex triticeis tamen lenes præfero for-

E. tibus

tibus illas, quæ minus habet de lupulo & de granis multum, quam quæ plus habent de lupulo & de granis parum. Aut substituitur aqua hordei cum pustulis, & cum saccharo & aceto, vel etiam cum succo limonum acidiuscula reddit.

Quantum vero ad præseruationem attinet respectu intrinsecorum medicamentorum, duplicita ego remedia conuenire censeo: vnum, quod venas omnes apertas teneat una cum aluo, ne obstructiones causentur, & consequenter putredines. Quam ad rem antiqui commendarunt pillulas Ruffi pestilentiales dictas. Quia vero in has nimis magna quantitas croci ingrediatur, & talis inter cordialia referatur calida, & tali vehiculo ad cor in aloes exhibitione non opus sit, sed gratioris fit saporis oleum ex corticib. citri & myrrhæ, etiam in forma olei rectius aperietur, quam exhibita in substantia, ob id sequentes hisce præfero quæ r. Aloes succi citrini 3 ij. olei myrrhæ 3 j. ex cort. citri expressi 3 fl. Cum oleis & vino formentur pillulæ ex 3 j. num. viii. Dearentur & dentur in pixide. sign. pillulæ. Possunt & tales corrigi cum Ammoniaco Mastiche & camphoræ momento, vt sunt quæ r. Aloes succi citrini 3 ij. Ammoniaci 3 j. Mastiches 3 fl. olei myrrhæ 3 j. cort. citri expressi 3 fl. Cum vino & oleo fiant pillulæ ex 3 j. 3 fl. vii. Dearentur & dentur in pixide. Sig. pilul. Alterum remedium internum conuenire censeo, quod possit præseruare spiritus & humores corporis à putredine quacunque sub specie vel aceti, vel oleorum, vel puluerum, vel rotularum, vel mortellarum vbi conueniunt condensantia potius quam rarefacientia, & talia quæ cum refrigeratione exiccent. Miror in hac parte præstatiissimos aliquos medicos calida prætulisse frigidis, & præsertim talia calida, quibus in febribus ne quidem intermittentibus vti sollemus, vt sunt Angelica, Leuisticum, pimpinella, iuniperi grana, galanga Gontiana, lignum aloes, succinum, euphorbiū, sem:anisi, fæniculi, pimpinelle, zedoane, Baccelauri, crocus.

De qui-

De quibus constat, quod inflammationes, exustiones & putredines augeant. Nihil dicam de oleitatisbus, quod commendant oleum lauendule, rorismarini, saluiæ, spicæ, succinæ, sulphuris vulgi, oleum iuniperi, Terebinthi, nucis muscatæ destillatum balsamum indicum, ambram, zibettum, moschum. Scimus veteres aliquibus ex hisce usq; non calefaciendi sed exiccandi gratia, quia quæ exiccat, humidum putredinale exorbendo adiuuant naturam, ut tale à corde arceri possit. Et tamen talibus non ita simpliciter usq; fuere, sed prius in aceto vini maceratis ad retundendam & immutandam spiritus rarefacientis vim, ne possent in reactionibus caloribus immodicis cauissam præbere.

Inter exiccata autem quæ tota vetustas probat, bolus armena primas tenet; quia vero habet validam adstringendi vim, & propterea obstrukciones & putredines efficere potest, ob id non in magna quantitate præseruatoriis medicamentis debet admisceri, & intra corpus potius extractus ipsius spiritus quam ipsa terrestris substantia.

Alterum exiccans est terra Lemma, quæ bolo præferenda, & vim condensatoriæ habet sine insigni adstrictione.

Tertium sunt Corallia, quibus tuto & cum commodo uti possumus ob vim cordiale exiccatoriam, quam habet, & q; rarefactioni resistunt & aduersantur venenis ac putredini.

Quartum sunt Margaritæ: tales etiam sunt cordiale remedium, & pollent vi exiccatoria condensatiua.

Quintum est unicornu: hoc omni corruptioni & putredini resistit, & summum cordiale roborans est.

Sextum est os de corde ceruï, aut os de corde bouis: utrumque est cordiale remedium exiccans, congelans, putredinem extinguens. Septimum sunt Gemmæ pretiosæ, ubi in hoc casu propter vim condensatiuam præfertur saffyrus & crystallus, quoad resistendum calori putredinali. Reliquæ autem valent ad cordis insitū spiritum roborandū.

Sunt tamen aliqua rarefactione, sed non vrente prædita. Vbi Carbunculus præualet omnibus, post hasce Rubinus, deinde Smaragdus, tandem Hyacinthus & Granata.

Octauum est Rasura Cornu C. cordi cum suo extracto spiritu, & hæc cordis insitum humidum radicale conseruat, si illi addantur exiccantia commemorata. Alias ista pinguedo extracta per se est valde inflammabilis.

Nonum est Cornu C. vñstum: hoc putredini resistere nemini est dubium, cum in febribus putridis à tali putren-tial loca exiccari, & à putredinali tali humiditate liberari experientia constet.

Decimum est lapis Bezoarticus: huic tatum tribuunt etiam insignes Medicis ut illum pro vnico pestis alexipharmacum proclaimare non erubescant, cum experientia & rationem illi non aliam tribuat, quam quæ vnicornu, oculis cancri, aut aliis exiccantibus ad venena humida intra corpus exhibenda, & si quid præstet: hic lapis exiccando resistit putredini; quia omnes lapides, ut & terræ exiccandi facultate præditæ sunt.

Vndecimum sunt oculi cancri, quibus ego tantum quantū lapidi Bezoartico & plus tribuo. Nam talis est inter illos differentia, q[uod] lapis Bezoar in ventre capræ cuiusdā reperitur: Oculi vero cancri inventriculo cancri. Maiorē tamē vim lapis cancri exerit in cancro, q[uod] lapis Bezoar in capra: quia in cancro generat noua putamina cutanea veteribus exutis, imo generat noua membra, quod in capra præstare non potest Bezoar. Crepant multi experientiam profuisse lapidem Bezoarticum in peste, in variolis, & morbillis ac Vngaricis in febribus. Ego dico experientiam testari etiam in talibus morbis Bezoarticum hunc lapidem nihil profuisse, nec etiam rationes habet physicas, cur in talibus prodefisse potuerit, & exemplū habemus hic in quodam Chymico Medico, qui talem sat magno condere sumisit, sed nullo cum

cum fructu, imo cum amissione vitæ suæ, quod non aliis communicatioribus alexipharmacis usus fuisset.

Duodecimum exiccans est rasura eboris: huic etiam ad exiccandum & congelandum magna tribuitur vis.

Tredecimum est sericum crudum aut vstum. Hoc exiccatrici constare facultate certum est, ob id putredini aliquo modo resistere potest.

Decimum quartum est Myrrha. Hoc cum lenissima adstrictione exiccat, & corpora demortua à putredine præseruat, sic etiam viua, ob id remediis pestis annumeratur.

Decimum quartum est Thus: hoc etiam exiccat, rarefactionem tamen matura, quam myrrha prædicta est, sed per acetum talis immutari potest.

Inter refrigerantia, quæ tota vetustas respectu putredinum comprobant, primas tenet acetum vini. Ob id etiam Antecessores nostri Medici cordialia, quæ in peste iubent exhiberi, ante volunt in aceto maceranda ad infringendam illâ rarefaciendi vim. Ethoc modo Aceta Bezoartica insti-tuerunt, & iis interdum feliciter in Peste usi fuere, nō quod in illa ingrederetur lapis Bezoarticus, sed quod sicut lapidi Bezoartico vis tribuitur contra venena quædam: ita huic aceto vis tribuenda contra luem pestiferam.

Secundum refrigerans est Camphora. Explorentur remedia veterum & recentium, plus certe Camphoræ tribuunt quam Ambræ, vnicornu, aut lapidi Bezoartico. Ob id electuaria & pulueres Camphorati habentur, qui in recta dosi multis in pestibus ad præseruandum feliciter exhibiti fuere. Irridendi ita sunt illi, qui contra manifestam experientiam in dubium vocant, an Camphora refrigeret vel caleficiat: cum effectus ipsius omnes sint potius frigidi quam calidi, & cum constet illius usi inflammationes, calorēs & sites sedari.

Tertium est opiu: hoc summa condensandi facultate

E 3

pollet.

pollet. Quid autem possit hic spiritus, si alexipharmacis cōmisceatur in feroore hoc spirituali extinguendo, expertus scit. Nam quando expulsi uis ad misceatur in recta dosi, tunc spiritus illius contagiosi motum sistit, vbi expulsi uum medicamentum potest illum vna cum corrupto humore eo facilius à corde arcere, & ad cutiū propellere. Idem præstat & semen Hyoscyami, & semen solani lethiferi, in quibus est vis magna spiritus congelatiui, obq; id illis qui pulueres contagiosos apud Francksteinenses seminarunt, certissimū fuit curatorium remedium, quo sumto statim infectus spiritus, & sanguis arterialis ad superficiem cutaneā expulsus, & tumores pestilentiales excitati fuere, & ita cor à suo hoste liberatum fuit.

Quartum est semen citri, Limonum, Aurantiorum. Hos seminibus inesse vim aliquam condensandi apparetex succo talium fructuum, à quo producta fuerunt, cum natura tamen corticum aliqua ex parte participant, qui cum tēperate rarefaciunt, ideo vis illa condensandi non est nimis insignis: Experientia tamen constat, quod talia semina ad arcendas à corde inflammationes & putredines sint conuenientissima: Ob id illis in variolis, morbillis, & petechiis cum maximo commodo utimur.

Quintum est semen Napi & Raparum. In his est aereū humidum pingue facultate condensatiua præditum, sicut & in radicibus ipsis. Propterea ad extinguendum feroorem calidum & ad corruptos humores & spiritus arteriales per sudorē à corde expellendos valde profunt, vt id testat̄ experientia in petechiis, in febre Vngarica, in variolis, & morbillis.

Sextum semen acetosæ portulacæ Violarum. Hæc quia refrigerandi & humectandi facultate pollut, ideo aduersari huic rarefactioni violentæ & suo humido aereo illud putredinale humidum extinguere dicuntur. Quæ n. humida refrigerant, magis putredini resistunt, quam humida calc-

lefacientia. Poterit autem humiditas taliū corrigi exiccatibus supra commemoratis.

Septimum est Nux iuglans. In hac considerantur tria, Nucleus externus viridis, Nucleus durus, qui continet medullam, & medulla ipsa. Nucleum externum viridem condensare & frigefacere certum est cum valida exiccatione. Contundantur tales, & cum aceto vini extrahatur spiritus, & succus extractus per alembicum destilletur, cum tali acetato destillato exhibe expultuum. Aliqui hoc faciunt cum succo per acetum extracto feliciter. Nucleus vero durus contuditur in puluerem, & coquitur cum acetato vini, donec acetum exiccatum. Hoc faciendum multoties, donec fiat ut pulicula, postea cum aceto extrahatur spiritus. In tali extracto est spiritus congelatius induratus: potest etiam expultius admisceri. Nucleos internos Gesnerus sumit centum, coquit cum scabiosæ verbenæ, saluiæ semper viuiana mj. cū acetō aliquoties ad siccitatem, postea extrahit cū acetō spiritum & humorem, & cum tali exhibit expultuum, q̄ aliqui boni nostri Medici de nucibus iuglāibus immaturis intellexerunt, licet & tale extractum non sit contēnendū.

Octauum est Gentiana. Si hæc pro Meconio substituatur & Meconium sit facultatis condensantis, & conseq. refrigerantis, tunc non erit calidæ sed refrigerantis facultatis, accedit astrictio, quam habet, quæ etiam à condensante potius terrestri spiritu proficiscitur, quā à rarefaciente. Et licet amara sit, tamen non est hoc vniuersale, quod amara sint calida; quia & opīū est amarū, non tamē rarefacit. Hinc statuo & amara potius esse refrigerantia quam calefacentia, sicut amigdalę dulces rarefaciunt & amaræ condensant.

Nonum est Bistoria: hæc eandem quam Gentiana facultatem possidet.

Decimum, Chymici commendant alumnen & vitriolum, quod refrigerent & exiccent. Propinant stillatitium aliquem

aliquem liquorem cum tali addito syrupo aliquo cordiali ex Granatis, Limonibus, vitriolum etiam hoc modo propinuant, vel loco huius oleum vitrioli cum hisce liquoribus commiscent & vel intra corpus exhibent, vel cum iis gargarismata instituunt.

Inter Medicamenta calefacentia, quibus Medicivtuntur tempore pestis, est primo spiritus vini; hunc ita commendant quod sit Amphidexter & possit eodem modo extrahere facultates rarefacientes & condensantes, & quamlibet seruare vim suam nulla cum facultatis suæ immutatione. Quod mihi videtur perabsurdum, cum igneo spiritu extrahere frigidum spiritū & igneum manere in suo vigore, & frigidum etiam quod inter contraria est vnum ex impossibilibus; quia necesse est per igneum vim rarefacientem si præualeat mutari condensantem, aut per condensantē vim si præualeat mutari vim rarefacientem, & ita pari passu non ambulabunt. Nam talis spiritus vini, qui attraxit cōdensantem, non ita calefaciet, sicut is, qui attraxit rarefacientem, propterea quod spiritus ipsius cum alteratus & immutatus est per contrarium spiritum. Et in hoc etiam ab exercitatis simis quibusdam Medicis valde peccatur in Receptorum compositione, quod ex appropriatis, ut loquuntur, tales cōficiunt, etiamsi in qualitatibus primis & secundis contrariantur: & tamen tales qualibes & *αιθητικοί* Medici esse volunt. Quia vero spiritus vini ad purum igneum elementum quā proxime accedit, & ideo in magna quantitate haustus viscera exurere potest, & sanguinem ac spiritus inflammare, ob id vitandus est in præseruando & curando hic ipsius usus. Mirantur viri prudentes, q̄ fiat, q̄ nulli fere in Nosocomiis evadant peste correpti, etiam illi, quibus à Natura iā spiritus & humor ille pestifer per Anthraces & bubones etiā in remotissima loca expulsus fuerit: Sed si scirent quibus suffumigiis in Nosocomiū conclauibus inficiatur aer, quæ feruētissima

tissima remedia expultiua à chirurgis infectis offerantur, & quam imprudenter nō tantum intrinsecis, sed & extrinsecis remediis tractentur & curentur ægri, tunc desinerent mirari. Cum aquas vitæ illis offerunt, quæ potius dicendæ aquæ mortis, quibus uis illa contagiosa ad cor retrahitur, quæ iam ad cutim expulsa fuit, & localibus refrigerantibus & repellentibus repellunt spiritum & humorem in infectum, & acrem non ita corrigunt ut deberent.

Secundum est Euphorbium. Hoc quam vrentis sit facultatis, gustus prodit. Et tamen cum tali volunt feruorem pestilentē extinguere, cum tales cum tali potius intendant. Quod vero aliquando in cacochymicis corporibus, quādo ex arteriis lues hæc ad sanguinē venalem propellitur, per aluum Naturæ adiuta Euphorbio huius humoris infecta expulsionē moliatur critice in naturis robustis, id potius Deo & fortunæ & caussæ per accidens, quam spiritibus ipsis Euphorbi tribuendum. Patauini cōmendant hoc, q̄ aliquibus profuerit, & hoc faciunt etiam alii excellentes Medici; sed non addunt in specie, an ad προφυλακήν vel ad θεραπευσιν profuerit. Vbi argumentatio à particulari ad vniuersale nō valet. Nos scimus tali remedio plures imperfectos quam curatos fuisse ante annos 49. Si quis ad corpus ab impuris humoribus caussis euacuandum præseruationes caussanti voluerit, concedi illi quidem poterit; sed ad feruorē & putredinem sanguinis arterialis inhibendam, tali ut non vtatur moneo, quia tutius est incurando procedere secundum indicationes curatiuas cum mediis illis correspondentibus, quam cum iis, quæ contrariantur indicationibus curatiuis, Naturæ vim inferre.

Tertium est Lignum Aloes. Hoc valde commendant Galenici, eo q̄ sit grati odoris & cor gratis delectari & ab odoribus talibus ali. Nec obseruant, q̄ eiusmodi odorifera plus pestiferum halitum ad cor allicant, quam à corde remoueant

moueant. Neque enim defectus est in fano aliquis in spiritibus cordis, ob quem sui restauratio per talia odorifera requiratur. Sed prouidendum, ne tales spiritus sani pestifera lue corripiantur, & cum suo humido radicali, cui insident, putrefcant. Cum autem lues pestifera polleat feruore maximo putredinali, ob id per similes tales spiritus non praeseruabitur, sed potius contagii vis iis intendetur, & cordis spiritus & humores cum talibus odoriferis calidis ad corruptionem promouebuntur. Adhæc per aerem calidum vim huius contagii augeri & multiplicari, testatur experientia, quod brumali intenso frigore hoc incendium ut plurimum extinguitur, ob id quæ vim rarefacentem infringunt & extingunt, in praeseruando & curando preferenda iis, quæ talem intendunt.

Quartum. Nux Muscata, Maces. Hæc quidem sunt oleaginosa, sed non immodece feruent, si per infusionem aceti vini spiritus illi rarefacientes paululum immutentur, tunc propter pingue aereum, quo humidum aereum radicale cordis & sanguinis arterialis roboretur, in quibusdam Medicinis admitti possunt, sed sine refrigerantibus & exiccantibus non admittantur.

Quintum. Flores salviæ, rorismarini, maioranæ, Lauen dulç, spicæ, stachados, melissæ &c. cōmendantur ab aliquibus, sed propter candem rationem de ligno aloes prolatam non video quomodo admittendi.

Sextum. Sunt aromata, quæ quidam Medici admiscēt suis de pester remediis ad cordis spiritus reficiendos, ut sunt piper, Cardamomum, cubebæ, cīnamomum, cariophylli, zedoaria, Assa dulcis, crocus, cum cor tali refectione non egeat, præsertim tum temporis, ubi adsunt calores immodi ci, sed potius condensante & refrigerante remedio.

Septimum. Commendat Crato Ambram, quam pro vero & nativo sulphure habet, & in febribus pestentialib. certissimum esse remedium affirmat. Cum vero natuum sulphur in viscerib. terræ sit sulphur viuum cōmune vrens,

DE PESTE.

propterea ego Ambram ita suspectam haberem, ac sulphur ipsum commune. Nam hoc oleo alterū sulphur, non vrens, quale nō est in auro, nullum habet odorem. Et si esset huius sulphuris cōmunitatis natura, tūc tali spiritus potius ad cōcipiendum pestiferum ferorem cū huius usū disponerentur, q̄ contra talē munirentur. Etsicubi alicui profuit ex infecis, tunc per accidens illi profuit, vt si cū acetosis aut antidotis certis fuerit exhibita, tunc nō ambræ, sed illis antidotis vel acetis, quorum vim ad cor promouit, facultas hæc curatoria ascribenda. Imo propter odorem suum gratissimum, sicut Moschus & Zibetum potius pestiferum halitum ad cor attraheret, quam corde arceret.

Octauum. Commendant Angelicam, Leuisticum, Zedoarium, Pimpinellam, Juniperi grana, Doronicum &c, ppter odorem, quem habent, & magnam, vt loquuntur experientiam. Cum autem illa sint calefacentia, ob id in aceto macerant, vt fiant temperata. Nullam aliā ob causam talia remedia commendantur, quam q̄ homines talibus in peste vt plurimum usū fuerint ad odorandum, vt cum odore hoc spiritus temperarent, & aduersus inquinamentum pferuerent. Sane si istis calefacentibus admiscuissent refrigeratia odorata, longe rectius fecissent, quam q̄ aceto tantum correctionē cōmiserunt. Sed non sequitur: ad olfactendum veteres hisce usū fuerunt. Ergo intra corpus etiam exhibenda. In qua conclusione plus est, quam in præmissis. Nam intra corpus per se citra cōcoctionē exhibita possunt sanguinē & spirit⁹ rarefacere, & ad effervescentiā promouere. Ob id ab iis abstinentū. Et si per experientiā intra corpus essent p̄bata remedia, q̄ sit, vt nūc iis sūtis nemo fere iuuet, imo poti⁹ lēdat.

Nonum. Commendatur & crocus, vt alexipharmacum certissimum, cum noxiā huic inesse vim experientia constet, quod in nimia quantitate exhibitus interficiat homines. Crocum enim feruores augere, præsertim si calefacentibus adiungatur manifestum est. Ideo caute in illo exhibendo

bendo agendum , cum constet illum partus & secundinas
eiicere,& menstrua concitare.

Decimum. Commendantur & cortices citri, Aurantiorum &c. & quia tales etiam calefiunt, ob id posset aliquis ex mea Thesi facere Hypothesin, tales non in vsum esse admittendos. Cui ego hoc responsum do, vim rarefaciendi in illis non esse magnam, sed cordis spiritibus analogā: quia ex succo suo frigido, quem continet vis illa rarefactoria, ad cōmoderationē quandam redacta est. Deinde humidum suū oleoginosum cordis humani aereo humido est appropriatū. Quod si cum illis contemperetur, quę refrigeratoria & exicatoria facultate polleant, multum ad spiritus cordis corroborandos conferent. Nos enim non excludimus cordalia temperata aut moderata rarefacentia, sed talia potius remediis nostris ut gratissimum vehiculum adiungimus.

Vndecimum. Commendatur & semen Cardinbenedicti, & cardui marini. Hæc licet spiritum habeant remisse rarefacentem , tamen humido aereo tali pollent, quod putredini resistit , & putredinale humidum in arteriis secum ex arteriis ad cutim propellit. Ob id in variolis, morbillis, petechiis, sic etiam in Peste ad sudores promouēdos talia semina mirifice conferre mecum loquitur Magistra ipsa rerum cum ratione Experientia:

Duodecimum. Semen rutæ, & hoc etiam non insigne ter calefacit. A Practicis tamen valde commendatur propter ipsius aduersus venena vim secūdum versiculum illū:

Salvia cum ruta faciunt tibi pocula tutā. Cum autem spiritus cōdensantes subiectū habeant aereum, sicut rarefacentes igneum, ob id humidum hoc aereum pingue seminale si cū cōdensantibus spiritibus contemperetur, tunc posse id putredini pestilentiali resistere, veteres opinati fuere, & ideo oleo expresso cum acerovi si fuere, aut cum aceto ad olfaciendum spiritum extraxere.

Decimum

Decimum tertium. Cōmendatur & styrax, calamita & Assa dulcis, thus, & hæc pro calidis habentur. Ego vero ista nimis odorata præsertim styracem & Assam dulcem ad præseruandum inter corpus non admittenda esse censeo, nec etiam hæc bene olentia extra corpus ad suffitum, quia allicere possunt ad se halitum illum pestiferum. Thus vero cum siccioris sit facultatis, & putredini resistat, cum myrrha & aliis lachrymis ex aceto maceratum admixtum ad suffitum adhiberitudo potest.

Decimumquartum. Theriaca & mithridanum. Hæc antidota licet ad aliquam calefactoriam vim accedant, tamen spirituum in illis vis per summe & remisse rarefacientes & condensantes spiritus adeo est contemperata, ut neutra præualeat alteri. Ob id illis Alexipharmacæ ad pestem conuenientia commode admiscere poterimus.

Decimumsextum. Extracta & olea commendantur summe calefacentia. Sed nos propter caussas supra dictas ea non admittimus, quia & inflammant spiritus, & sanguinem ad fomitem concipiendum contagiosum disponunt, & febrium etiam aliarum putridarum caussa facile existere possunt. Vt sunt oleum sulphuris, oleum spicæ, Lauendulæ, Saluiæ, Tereb. maioranæ, oleum cinamomi, camphylorum, piperis, iuniperinum, calami, extractum cum spiritu vi-ni factum ex Zedoaria Angelica, Leuirtico, iunipero; quia hæc intra corpus sumta ad præseruationem noxia sunt.

Examinet ergo quilibet ex hisce adductis remedii, quæ indicationibus curatiuis corresponteant, quæ non, tunc videbit in Receptariis quorundam etiam insignium medicorum errores non leues commissos.

Vt autem ad meam Hypothesin à Thesi proposita reuertar: Ad præseruandum intra corpus suadeo, vt primo sumatur acetum. Hoc aliter præparatur pro pauperibus, alter pro diuitibus.

- Pro pauperibus I. commendatur intra corpus sumendum acetum ex succo porri præparatum.
- II. Acetum cum putaminibus viridibus nucum iuglandium præparatum.
- III. Ligna iuniperana aut quercuum rasa, & in aceto præparata.
- IV. Semen rutæ in aceto infusum puluerisatū addendo simul iemen raparum, & extrahatur postea acetum.
- V. Allium & putamina nucum viridium cum aceto macerata, Vngaricum sunt remedium; quia tales expirant à corde fœtorem allii, & cum tali fugatur inquinamentum pestiferum, & cum aceto & succo putaminum nucum corrigitur spiritus allii.
- VI. Gentiana in aceto macerata & tale acetum babitum.
- VII. Radix petasites contusa, & in aceto macerata, & acetum babitum.
- VIII. Radix zedoariæ, Angelicæ, Leuisticæ puluerisata in aceto macerato, & acetum babitum, cui addi potest aliquid de Camphora.
- IX. Corticum nucum viridium pars vna, radices zedoariæ pars dimidia, cum aceto vini coque & hoc bibe ad præseruandum cochlear vnum mane & ad vesperam.
- X. Succus rutæ & saluiæ cum aceto expressus & exhibitus, cui aliquid de camphora addi potest.

Pro diuitibus præparantur aceta diuersimode ad præseruationem intra corpus.

- I. R. Aceti petasites $\frac{1}{2}$ .j. syrapi de s. granatorum de s. acetos. citri, de succo limonum de s. ex Ribibus de s. ex Berberibus, ana $\frac{1}{2}$ j. olei vitrioli gutt. v. De hoc sumant mane & ad noctem cochlear vnum.
- II. R. Theriacæ el. $\frac{1}{2}$ .j. Cum aceto extrahatur spiritus, donec acetum non amplius sapiat theriacam, postea hoc extractum destilletur per alembicum, tunc in fundo manet extra-

extractum, cui addead 7j. oculorum cancri, vnicornu, lapidis Bezoartici, ana 3*fl.* De hoc sume in star grani tritici & superbibe cochlear vnum de aceto theriacali, hoc id fac mane & cum is cubitum.

III. Acetum Bezoarticum verum. R. Lapidem Bezoartici 3*iiij.* Carbunculi aut Rubini preparati 3*j.* smaragdi, saphyri preparati ana 2*fl.* margant corall. alb. preparat ana 2*j.* ossis de corde ceruif. 3*ij.* de corde bubulino 3*ij.* Boli armeni orientalis 3*v.* Ligni aloes preparati 3*fl.* F. puluis subtilissimus, superfunde olei vitrioli 3*ij.* Stent in vitro, cuius orificium sit clausum in loco calido per dies aliquot, postea superfunde acetum vini, vt in star latitudinis duorum digitorum superemineat. Extrahatur spiritus, hoc fac aliquoties, donec acetum non inde coloretur. Postea iterato superfunde 3*fl.* olei vitrioli, stet etiam in loco calido per aliquot dies, altera post vice cum acetq extrahe spiritum, & coniunge extracta, de tali exhibe cum aceto theriacali gutt. ij. vel iij.

IV. Sumatur aluminis 1*lb.* v. aceti vini 1*lb.* ij. vel iij. dissolute, destilla per alembicum in B.M. de hoc aceto offer mane & ad noctem cum aliquo ex syrupis predictis.

V. R. vitrioli 1*lb.* v. aceti vini 1*lb.* iij. dissolute, & destilla per alembicum in balneo Mariæ, utere predicto modo.

VI. R. Aurum antimoniale cum Mercurio ex flore Veneris preparatum per acetum nostrum cum laminis Martis precipitetur in puluerem rubeum cum oleo Tartari, imbibatur aliquoties, & exicetur tandem cū oleo vitrioli, imbibatur etiam aliquoties & exicetur, cum aceto vini, extrahatur oleum, de quo gutta vna vel duæ cum syrupis predictis exhibeantur mane tantum.

VII. R. Specierum Dialiberantis Ferdinandi lb. v. Extrahatur vis spirituosa cū sufficienti quantitate aceti, postea ab extracto aceto destilletur acetum vini, ab utroque sume intra corpus pro præseruatione-

VIII. R.

VIII. & folia auri purissimi cum succo limonum imbibe & exicca. Hoc fac aliquoties & exicca, postea cum oleo Tartari imbibe & exicca, tandem cum oleo vitrioli, & exicca, idque septem reiteretur semper vicibus, ultimo extrahe cum aceto vini liquorem aureum, destilletur inde acetum vini, & de liquore & aceto suo exhibe guttam vnam cum syrups praedictis.

Quod sequitur ad præseruationem, est oleum, tali pos-
sunt uti diuites & pauperes, minus pretiosis pauperes, & re-
liquis diuites.

Inter talia primum commendatur oleum vitrioli à
gutta vna ad duas cum liquore aliquo stillatio, aut cum
Syr. cordialibus mane & ante cænam.

II. Oleum nucum expressum cum aceto theriacali ma-
ne ad 3j. exhibitum præseruat per totum diem.

III. Oleum ex seminibus citri limonum, aurantiorum,
melonum, cucumeris, cucurbitæ expressum exhibeatur à
3j. usque ad 3ij. cum syr. ex cort. citri ad præseruandum spiri-
tum & sanguinem venalem & arteriale.

IV. Oleum ex semine napi, raparum, acetosæ plantaginis,
expressum & cum aceto theriacali destillato summo ma-
ne exhibitum ciet sudorem & sanguinem mundificat, & ab
imminente putredine præseruat, sumatur in septimana se-
mel à guttis iij. ad v.

V. Oleum seu pinguedo ex cornu cerui crudo cum ad-
ditione oculorum cancri cum vino præparata exhibeatur
cum aceto theriacali destillato à guttis iij. ad v. mane
tantum.

VI. Oleum ex crystallo & vitro antimonii præparatum
cum sale vegetabili peracetum vini exhibeatur gutta vna
vel duæ triduo semel cum aceto theriacali, mirifice præser-
uat ab omni putredine exulceratiua.

VIII. Oleum myrrhæ & camphoræ simul præparatum ad
guttam

guttam vnam duasve cum aceto theriacali mirifice præteruat. Idem præstat oleum mastichis, thuris, corallorum, perlorum, ex vnicornu, ex osse de corde cerui, de corde bubulino, ex ossibus humanis aut ceruinis; quia miranda condensandi & exiccandi facultate pollent, sicut & oleum ex artiis animantium præparatum.

VIII. Oleum ex corticibus citri expressum, item ex corticibus limonum cum syr. de R. acetos. citri ad gutt. ij. vel iij. quotidie sumtum.

IX. Oleum macis, nucis muscatæ destillatum cum oleo terebinthi & balsamo orientali ana & ad quantitatem totius oleum vitrioli additum. De hoc guttam vnam duasve exhibe cum syrupo ex succo granatorum de acetis citri de ribibus.

Inter pulueres ad præseruandum intra corpus exhibendos ille Cratonis mihi probatur pro diuitibus.

I. R. Margaritarum, corallorum rubeorum, cornu C. vsti granatorum præparat. Rasuræ eboris vnicornu veri aut s. Fragment. Hyacinthi, smaragdi, rubini præparat, ana 3j. Foliorum auri 3s. iij. dosis 3j. vel 3s. cum aceto vini aut oxyfacharo aut syr. cordialib. acetosis. Vellē ego addi ossis de corde cerui, de corde bubulino, de oculis cäcri, de lapide Bezoartico, ana 3s. camphore gr. j. tunc erit præstâtoris efficaciam.

II. R. Terræ sigillatæ Turcicæ 3j. rasuræ vnicornu 3s. rubini, granati, hyacinthi præparati ana 3s. saphyri, smaragdi præparati ana 3j. santalorum omnium margant præpar. rasuræ eboris ana 3s. Macis in aceto macerati & exiccati 3ij. F. puluis adde Fol. argenti nu. iij. dosis 3j.

III. Mihi etiam probatur puluis de sem. citri dictus qui R. sem. citri acetosæ ana 3ij. Rad. Diptammi Gentianæ præp. ana 3ij. Galangæ 3s. margaritorum, saphyrorum oss. de corde cerui ana 3ij. santalorum omnium sem. ocymi ana 3s. F.

G puluis

puluis. Si huic adiiceretur camphora 3*g*. tunc posset 3*j*. semel exhiberi ad sudandum in septimana.

I V. *R.* Morsellorum ex succo acetos. citri vel limonū cum margaritis præparat. 3*j*. masell. Dialib. Ferd. 3*j*. facchari rotati tabuleti 3*x*. F. puluis, detur in scatula ad præseruandum, de quo mane & ad noctem sumat, quantum volet.

Pauperibus ad præseruandum conducerent sequentes pulueres.

I. *R.* Radicem Leuisticæ, Angelicæ Zedoanæ, cum aceto præparat. ana 3*j*. macerentur ita prius in aceto, post excientur, contundantur, & puluerem adde ad pondus sem. rutæ cum aceto præparato 3*g* camphoræ sumant de tali mane & ad noctem quantum acie cultri apprehendere possunt cum aceto.

II. *R.* Baccarum iuniperi in aceto maceratarū partem vnam Rad. enulæ gentianæ etiam in aceto maceratae ana partem dimidiam coriandorum præparatorum cum aceto ad pondus f puluis dosis 3*j*.

III. *R.* sem. rutæ 3*j* zedoanæ 3*g* cum aceto sint præparata myrræ 3*j*. camphoræ 3*j*. F. puluis, de quo sumat quis mane 3*s* addet, si quis velit ad pondus, simplex vel duplum pondus.

Ex pulueribus prædictis, possunt fieri rotule, morselli. Diuitibus commendamus sequentes.

I. *R.* Sem. citri exhort. citri limonum aurantiorum ana 3*j*. F. s. a. Emulsio cum s. q. aquæ card. benedicti. In hac dissolute facchari 3*iiij*. oculorum cancri præparat. Corall. præparat. Margarit præpar. ana 3*j*. unicornu veri, terræ Lemniæ veræ ana 3*g* olei cort: citri expressi gutt. iij F. s. a. rotulæ.

II. Sem. napi 3*j* cardinbened. cardui moriniani 3*g* Aq. Card. bened. q. j. F. s. a. Emulsio in qua dissolute Dialib. Ferd. 3*j*. Diamarg. frigid. 3*iiij*. facchari in aq. ros. dissoluti & ad spic.

D E P E S T E.

55

ad spissitud. cocti 3ij. F. s. a. rotula addatur mixtura priore.

III. R. Cornu. C. vstī præparati 3j camphoræ gr.j. sacchari dissoluti in aq.rosarum 3ij.F.s.a.rotulæ illinantur cum succo recenti succi limonum.

IV. R. olei ex cort. citri expressi 3j sacchari dissoluti in aqua rosarum 3ij saphyr. smaragdi præparati ana 3ij. oculorum cancri præparati 3j Boli armeni orientalis 3j F. s.a rotulæ illinantur cum succo limonum.

V. R:olei sem.napi expressi 3ij olei myrrhæ gutt.j. sacchari in aq.ros.dissoluti 3ij.F.s.a. rotulæ.

Pauperes vtantur sequentibus.

I. R. Rotularum de extracto zedoano cum acetō factō 3ij.dentur.

II. Fiant rotulæ cum extracto angelicæ per acetum vini facto.

III. F.Rotulæ ex extracto Leuistici.

IV. R.Sacchari in aqua rosarum dissoluti 3ij. camphoræ gr.v.F.s.o.rotula sig.campferbuch.

Morsuli possunt hoc modo præparari pro diuitibus, & pauperibus tantum , quod maior sumitur quantitas sacchari, & pulueribus addantur conseruæ rosarum fl. violarum fl.acetosellæ cum corticibus & succis citri vel granatorum recentibus. Vnicum ponamus exemplum pro diuitibus.

R. vnicornu veri 3j.corall.rub.præparati margant.præparati ana 3ij. ossis de corde cerui, oculorum cancri præparati, lapides Bezoartici ana 3j emulsiones sem.citri cum aq. rosarum q.s. facchari 3vii.succi limonum aut acetos. citri aut granatorum acidorum ana 3vi. olei ex cort.citri gutt.v. conseru.rosarum acetosellæ ana 3ij.F.s.a morsuli.

Pro pauperibus.

R. Trocifa de Camphora 3j. facchari disoluti in aq.

G 2 rosa-

rosarum ȝ. vii. conseru. fl. aceto: sellæ rosarum ana ȝ. F. s. à morsali.

Possunt & ex puluerib. parari pilulae, potionis, &c. sed sufficient hæc ad præseruandū sanguinē venale & arteriale.

Quod in hisce præseruantibus excludo nucem vomitcam, qua alii excellentes Medici nescio quo iudicio vtuntur, hoc ideo facio, quia cum sit lethalis cibus cani, homini etiam salubris esse nequit, quicquid garriat isti experimentatores, qui talem commendant & exhibent, & homines per talem saepe ad mortem præcipitant, vbi culpa non in remedium, sed vel in morbi magnitudinem, vel in Deum ipsum transfertur. Radicem pimpinellæ excludo, quia nimis commouet & calefacit humores, ob id sudores mouet. Radicem tormentillæ excludo, quia vehementer adstringit & constipat, ob id putredines causari potest. Bolum armenam contra summas Galeni laudes etiam intra corpus non in magna quantitate admitto, quia obstruit eodem modo, ut tormentilla, vbi in præseruando debemus abstinere ab omnibus, quæ putredinem efficere possunt. Et si quando profuisse dicatur in peste, per accidens forsitan profuit, sed per se prodere non potuit, quia experientia demonstrat eius exhibitionem in peste affectis esse magis noxiam, quam salutiferâ.

Baccas lauri excludo, quia nimis calefaciunt, & spiritus & humores accedunt. Lignum aloes, ambram, moschū, zibetū, & omnes alios spiritus valde odoratos & calefacientes excludo, quia iis disponuntur spiritus & humores corporis humani ad recipiendū eo facilius contagiosum halitū. Idem sit iudicium de aliis insigniter calefacentibus, ut oleatibus & aromatibus. Temperate calida admittere possumus, si talium vis cum acetosis & aliis refrigerantibus & exiccantibus infringatur. Non est experientie sine ratione temere fidendum, & omnibus qui libros publicant, & remedia citra indicationes curatiuas & citra rationes physi-

physicas commendant, non est illis statim assentiendum, sed spiritus examinandi, an remedia propinet cum ratione & experientia consentientia. Eam ob caussam ego etiam reiicio oleum succini, oleum sulphuris, oleum baccarum iuniperi, Laurinum, petroleum, eo quod nihil aliud sunt, quam spiritus sulphurei vrentes, inflammabiles. Ita succinum ex sulphure communi per sal marinum excoquitur, & in gummi duriusculum congelatur, & baccæ iuniperi crescunt in montanis locis, ubi terra referta est spiritibus sulphuris communis. In aliis locis vbitale deest, vix crescunt, aut si crescunt, fructum non ferunt, nec odorem, quem alii habent. Ipse vero odor olei non assimilis est odori sulphuris. Sulphur vero commune est sulphur vrens naturæ humanæ inimicum. Verus autem Balsamus sulphuris viui non vrentis non est hic, qui fit ex sulphure communi, sed ex sulphure auri & argenti, aut aliis sulphuribus ipsis analogis, qui vitam dat, sicut hoc commune sulphur omnia animalia vegetabilia, mineralia & metalla imperfecta mortificat. Ob id errorem non exiguum committunt isti Medici, qui mortificum hoc sulphur peste laborantibus pro alexipharmaco exhibere non verentur. Essent multa alia simplicia hic taxanda, quæ Receptis medicorum in præseruanda & curanda peste inseruntur, sed sufficiunt hęc. Reliquorum correctionem ex Methodo aliis prudentibus & oculatis Medicis commitimus.

Extrinseca præseruantia referuntur ad ea, quæ extra ad corroborandum adhibentur, quoad locum cordis inter utramque mammam versus os ξυφοειδὲς, quoad foueas sub axillis respectu arteriarum magnarum ibi existentium, respectu pulsuum in brachiis, respectu pulsuum in temporibus, in auribus, & retro aures. Item quæ pergargarismata in faucibus, cordi, pulmonibus, & cerebro offeruntur. Item quæ ad olfaciendum offeruntur, & suturis capitis ac toti

spinali medullæ adhibentur, de quibus in specie nunc methodice progrediemur.

I. Locale ad cor præseruans mihi non parum contulit in peste hic ante 28. annos. Hoc quando sudore madesceret, certissimum mihi indicium fuit de recepto ad cor halitupetifero, ob id per attractum halitum vim huius infringenter & per sudorifera hausta statim naturæ opem ferre coactus sum.

Rx. Conseru. fl. borrag. ʒij. fl. acetosellæ ʒj. corticum citri Limonum pulsi ana ʒiiij. Boli armeni, terræ sigillatæ Lemniæ ana ʒij. Et camphorati Kegleri ʒj. succi citri Limonum q.j. Imorporentum f. mixtum liquida, obducatur cum tali cornu cū zendalo interposito.

II. Rx. Aq. rosarum odoriferæ, florū borrag. aceti theriacalis destillati ana ʒiiij. & camphorati Kegleri ʒiiij. Linteola in tali madefacta calida ad noctem cordi adponantur.

III. Sacculi fiant ex pulueribus paulo post præscriptis ad Nodulos ex zendalo rubeo duplicato, & cum aceto theriacali destillato irrorentur & gestentur supra cor.

III. Vnguenta etiam ad cor ex oleis sem 4. frigidorum, ex oleo sem: napi & raparum, & ex oleis corticum citri, ex oleo myrrhæ & camphoræ parari possunt vt.

Rx. Olei amigd. amar. ʒj. Olei nucum expressi ʒj. olei ex 4. sem: frigidis expressi ʒij. ex sem: napi & raparum ana ʒj. olei myrrhæ ʒj. Et camphorati Kegleri ʒiiij. cere q. L misce s. Limmertum.

Ad foueas sub brachiis, ad pulsas, ad tempora, ad foueas in naribus, in auribus, retro aures, ad futuras capitum, & totam spinalem medullam vtantur acetis supra scriptis, vel etiam Epichemate & vnguento cordiali iam commemorato.

Ad præseruandum fauces, caput, tracheam arteriam cum pulmonibus, spiritu, & sanguine cordis influ-

influente & insito conueniunt gargarismata & bechiæ.

I. Dissolue in aqua stillatitia cordiali aluminis tantum, ut paululum ad gustum animaduertatur, vt linguam paululum exiccat, non autem corrodat. Cum tali post mundificationem oris mane, & quando quis vult exire in publicum, gargarizet ante multis vicibus, ita vt siccitas prædictis partibus immittatur, tunc partes illas ab halitu pestifero spiritus exiccans tuebitur, quia aduersatur putredini & illam extinguit. Si quis vult aliquid addere de succo citri Limonum depurato, aut ex berberibus, tunc & feruor ille putridi halitus locū non ita facile inueniet in prædictis partibus.

II. In aqua stillatitia cordiali dissolue aut vitriolum cōmune aut oleum vitrioli, donec acidiuscula reddatur, cum taligarizandū mane, ad noctem, & quādo quis exit in publicum. Si quis vult adiicere syrupum cordiale, magis proderit. Opertet autem in gargarizando hominem perseverare, donec aqua illa vel absorbeatur à pulmonibus, vel in phlegma crassum conuertatur, tunc expuatur.

III. Ad gargarizandum vtimur & cum aquis stillatitiis cordialib⁹, aceto Theriacali, cū syrupo des. granat. de rebib.

Bechiæ, quibus vti debeamus, possunt confici ex emulsione sem. citri, ex speciebus Dialib. el. Camphorato Kegleri, oleo de corticibus citri, succo Limonum, saccharo dissoluto cum tragecancho in aq. ros. & cum amydo q. f. quarum diuersas formulas quilibet prudens Medicus sibi apte ordinare poterit.

Per olfactum etiam cor præseruamus cum nodulis & sacculis, cum pilis odoratis, cum linimentis narium.

L. R. sem. rutæ ʒj. fl. rosarum, borragi, violarum, salviae, acetosellæ, ana p. j. corti cum citri aurantiorum, citri limonum ana ʒj. Coriandri præparati, macis sem. carai ana ʒj. camphoræ gr. ix. F. puluis & extali Noduli odori-

odoriferi vel sacculi odoriferi cum Zentulo rubeo. Talis nodulus aspergatur cum aceto sequenti R. succi ex ruta & salvia cum aceto extracti 3ij. Aceti petasites lib j in quo sit dissoluta 3j. Et camphirati kegleri. Misce cum tali aceto, possunt & illi viri tempora, foveæ sub axillis, nares, foveæ in auribus, retro aures futuræ capitum, spinalis medulla.

II. Rx. Fl. borrag. rosarū, violarum ana p. j. cort. citri pulacris. 3iiij. coriandri præpar. 3j. spic. Drolib. Ferd. 3ij. Et Kegleri 3. E. puluis & postea mixtum cum Electuario Tormenti, inde noduli aut sacculi, & irrorentur cum prædicto aceto aut cum succo Limonum.

III. Rx. santal. omnium 3j. spic. Diamarg. frigid. 3j. Rosarum rub. siccarum 3. Camphoræ 3. F. puluis & ex eo nodulus.

Si vis ex hisce Pilas odoriferas conficere, tunc fac cum oleo ex cort: citri, oleo myrrhæ, & cum Ladano in aceto foluto q. j. fermentur. Pilæ addunt aliqui Thus, Mastichen, Styracem liquidam, Mucilaginem tragoranthi, sed in talibus augeatur vis Camphoræ. Addunt aliqui extractum Angelicæ, Leuisticæ, Zedoanæ, cum aceto præparatum, quæ admitti poterunt, sed sine aceto non. Ambram vero, zibettam Moscham, Lignum aloes, Assam dulcem, & alia odorata, talia fugienda esse censemus, & quia & vim exurendi intendunt, & suo grato odore halitum pestiferum attrahunt, & talia etiam putredini huiuscmodi non resistunt, quia multiplicationem huius inquinamenti adiuuant, sicut & id facit æter immodice calens.

Potest & pomum ad odorem præparari sequenti modo
 Rx. Fl. violarum ana p. j. Nymphæ borrag. buglossi ana p. ij. cort. mali citri 3j. Macoris 3. satalorū omniū ana 3j. Papari candidi 3j. camphoræ 3. coriandri præp. 3ij. Lodani q. j. F. pomum. s. a.

Vcl

Vel R. myrthi ʒj. myrrhæ ʒij. santal. omnium ʒiiij. cort
citri Macis ana ʒj. cort. aurantiorum Ros. rub. odo-
rifer. violarum ana ʒj. camphill. ʒβ. camphoræ gr. iij.
Ladani q.j. F.La. Pomum. Linimenta etiam præparan-
tur ad Nares ex oleo Nucis, & expresso cum El. cam-
phorato siti ana, misce, & cum tali nares inunge.

Ad præseruationem etiam ipsius aeris nos ambientis cor-
rectio requiritur.

Sisit pluuiosus valde & minus humidus, per exiccan-
tia valida emendetur, quod Hippocrates effecit accensis
syluis. Alii in plateis urbium accensis lignis iuniperinis, li-
gnis fagi, & quercuum, si præsertim in illis fiat, quæ scatent
humiditatibus. Alii per suffitum id faciunt ex foliis quer-
cuum, ex baccisi juniperi in aceto maceratis, ex thures, Ma-
stiche, Myrrha, & id generis similibus contemperatis cum
refrigerantibus, vt rosis, violis, flor. boraginis, nenupharinis
lignis santalinis, ligno Rhodino, coriandro, cimino. Quin
int tam valida *natura* humectante, aerea ad fortiora etiam
calefacentia progrediendum, quæ vi exiccatoria polleant,
vt ad suffitum ex succino, ex mace, cariophyllis, cinamomo
ante in aceto maceratis, & præexiccatis: ita tamen vt exic-
cantia semper præualeant calefacentibus, & calefacentia
semper contemperentur cum refrigerantibus, vitentur ta-
men valde odorata.

Parantur & candelæ ac trocisci ad humectantem ae-
rem corrigendum.

Exemplum candelarum sit sequens.

R. Ladani ʒj. styracis calamite ʒv. Thuris, myrrhæ ana
ʒβ. Ros. rub. cort. citri ana ʒj. cort. citri Limonum, san-
tali citrini ana ʒij. olei iuniperini ʒj. Camphoræ ʒj.
Carbonum tiliæ ʒviii Gummi Troge in aq. ros. dis-
H soluti

soluto q. s. Misce f. s. a. candelæ, vbi gummata ante in aceto maceranda, post exiccanda.

Possunt eodem modo ex hisce aut aliis pulueribus fieri trocisci, & carbonibus iniici. Ut R. Gummi, hæderæ Masticis, Myrrhæ, Bdellii, opia, nucis, Ladani, Thuris, styracis, ana sij. Camphoræ 3j. cort. citri pulueris. 3j. cū micilag. Tragæ in aq. ros. dissoluti f. trocisci s. a. ad suffitum. Desiccentur in umbra.

In hisce extrinsecis medicamentis, quæ à Medicis Galenicis & Chymicis præscribuntur, non possum probare Emplastrum cordiale ex Arsenico, eo quod spiritus ipsius sint cordi venenum exulcerans, obq; id quod cum Magnete præparatur, magis est periculosum, quam alterū sine tali, quia Magnes sua proprietate ad cor veneni huius vim cito defert. Detali Andreas Gallus Archiater Imperatoris ita scriptum reliquit: *Arsenicum qui in sacculis cordi admouent, neque probatorum virorum auctoritate, neque ratione commotū illud peragunt. Quapropter ab eo abstinentur censeo. Cuius sententiae & ego subscribo, cum Arsenicus ferore maximo præditus sit, ita quod exulcerationem cordis magis sit promoturus quam inhibiturus, & putredines etiam exulceratiuas ipse moliatur. Obque id aliqui censent Arsenicales spiritus in terræ motibus exhalantes aerem ita corrumpere, ut per talem cordis spiritus & humores corruptantur, & inde exulceratio in ipsa substantia cordis cauſetur, & hoc modo ex exhalationib. per terræ motum factos pestes inter homines concitari.*

Alterum quod reprehensionem meretur, est sulphuris communis præparatio, quod cum venenatum possideat spiritum æque vt Arsenicum, non tamen ita malignum, cū Arsenicum ex sulphure hoc & Mercuriali spiritu constet, quomodo ergo poterit medicamentis innoxiiis annumerari?

Et

Et quod aliqui censent sulphur hoc si cum vitriolo sublimetur, sublimiorem illud habere vim, in eo decepti fuere. Nam Philosophi iubet cum vitriolo sublimare non hoc sulphur commune, sed sulphur Metallicum, ut laminæ Iouis & Martis demonstrant, ubi sublimatur sulphur, non hoc vrens, sed sulphur non vrens, & conuertitur spiritus vitrioli in sulphur non vrens metallicum. Vnde nam suffocantur operarii in terræ fodinis, nisi à tali sulphureo spiritu? Prope mortem Vesunium non longe ab artro Sybillino est scrobs, ex tali expirat eiusmodi halitus sulphureus, in quem si coiciatur canis viuus, repente omni priuatur motu præcedente tremore omnium artuum, si coniiciatur in stagnum vicinū, illico reuiuiscit, sed valde trement postea membra totius sui corporis. Vidi etiam unum mori & non reuiuiscere, eo quod nimis diu in scrobe detenus fuit. Animaduerti autem oculis hisce meis in superficie huius scrobis talem sulphureū vaporem exhalantem instar sulphuris ardantis in visceribus terræ illius sulphur commune flagrare, & à tali efferri talem sulphureum spiritum. Experientia etiam testatur ab odore huius sulphuris accensi concitari interdum motus conuulsos Epilepticos. Et quid aliud sunt fulgura de cœlo præcipitata quam eiusmodi sulphurei spiritus, à quo vel suffocantur animantia, vel incenduntur opificia, vel liquefiunt metalla, in quæ incidunt vel disiiciuntur lapides & muri, vel rumpuntur arbores etiam ingentes & durissimæ. Philosophi quando de sulphure ad Medicinam corporis humani conueniente loquuntur non de sulphure communi sed de sulphure metallico loquuntur, quod augmentant sulphure non vrente lapideo per artem fixato.

Tertium sunt salia. Putant aliqui & quidem valde cacochymici salia per calcinationem ignis Elementalis producta æque & magis pdesse corpori humano ex vegetabilib.

H 2

quam

quam vel spiritum & humorem extractum ex iisdem, & in hoc etiam decepti fuere quod ex Theophrasto crediderunt salia communia sulphur commune & Mercurium communem esse principia non tantum Metallica sed & omnium in mundo mixtorū, & his spiritibus messe magnam vim immutandi corpora mixta, quia talia ex illis constent, imo cēsent omnia corpora prædicta esse salibus eo q̄ per calcinatiōnē ex ipsorum cineribus possit extrahī sal. Sed illi falluntur cum sol ēque sit mixtum corpus vt sulphur & Mercurius, & generetur ex spiritu salis ex terra vsta. Spiritus enim salis non est sal ipsum sed est spiritus, qui humorem radicalem in terra exerit, & per hanc exustionem procreat sal. Salita omne constat ex aqua terrestri & ob id etiam in aqua liquefit, quia est aqua exusta. Eodem enim modo generatur in terra ex spiritu influente solari, per exustionem sal aluminis, sal petræ, sal vitrioli, prout radius solaris magis aut minus vehementer exurit aquam in terra. Et tamen isti spiritus salis qui à radiis solaribus concitantur sunt viui, cum reliqua salia per exustionem ab igne Elementari producta sint mortua, corrosiva & noxia. Sicut ergo per salia à cœlo producta viua metalla possunt conuerti in sal viuum, & hoc potest esse Medicina corpori humano: Ita etiam salia ex vegetabilibus elici possunt per illa salia viua & pro Medicina intra corpus humanum exhiberi. Sapienti sat dictum sit: Experientia ipsa testabitur hæc salia ex lignis, herbis exustis, ex metallis exustis extracta esse omnia corrosiva & si in nimis magna exhibeantur quantitate, exustione & corrosione sua continuum in visceribus & venis solui & exulcerationem subsequi, imo interdum repētinā mortem, quod quædam exēplia in hydropicis & suppressa ex calculo vrina comprobarunt. Natura ergo venerabili viua vitaminī ò Medicī cacochymici, si vultis salia elicere ex vegetabilibus, anima-

animalibus, mineralibus ac metallis quæ est spiritus salis & non sal ipsum sed cum adiutorio spiritus sui rarefacentis & condensantis viui potest generare salia viua.

Quartum sunt Extracta, quod aliqui ex medicis non discernant quibus cum sint extrahenda aut extracta sint extracta. Idem enim illis videtur si quid cum spiritu vini extra hatur, cum illud calidam sortiatur & fugitiuam naturam, hoc frigidam & non fugitiuam.

Quintum, Magneticum lapidem quod addunt venenis Arsenico albo & rubeo, hoc etiam collaudare non possum. Idem enim mihi videtur ac si quis veneno venenum addat & per venenatum spiritum venena in cor præcipitet. Multo magis hoc reprehensionem meretur si talis spiritus inter corpus non correctus exhibeat ut saepe fit. Non ita temere cum venenis ludendum & cum talibus arx vitae impugnanda.

Sextum est gestatio super cor Mercurii vulgi, in nucem auellanam inclusi ac si Mercurio insitius vel attrahendi ad se pestiferum halitum vel talem à corde expellendi. Si attrahendi, tunc causa erit ut halitus citius sua vi attractoria ad cor pertrahatur quam si non esset præsens. Si à corde propulsando, quo quæso instrumento poterit Mercurius à corde aliquid expellere cum illi non sit vnitus vel substantialiter vel virtualiter. Substantialiter vniū nequit quia obstat nucleus & totum pectus. Virtualiter etiam nequit quia exhalare non potest, & si posset exhalare potius indusum peteret quam cor quia illi cum corde nulla est conuenientia, imo si illi adiungeretur magis illud exureret quam quod exustionem extingueret sicut experientia testatur fieri in Mercurio sublimato exhausto vel in Mercurio per halitum ad cor attracto in deaurando.

Septimum quod reprehensionem meretur est aranea corticibus nucleorum iuglandium inclusa & gestata ubi

H 3

putant

putant miselli homines araneam à corde extrahere halitum pestiferum , quid si potius venenatum halitum cordi communicet? quod verisimilius est. Et cum requirantur talia cordalia , quæ corroborent specifica proprietate , miror quomodo homines excogitent venena pro roborantibus adhibenda, quibus cordis spiritus magis debilitentur, & à natura sibi infensa magis perterrefiant, & ad fugā quasi concitentur.

Octauum quoad Buffonem exiccatum impositum cordi. Hic cum sit terribilis naturæ, & singularem cum spiritibus cordis antipathiam habeat, quomodo cordi illius applicatio prodesse poterit? Si in corde hæreret venenum, ex Buffone possit ipsius applicatio admitti, ut simile attrahetur ad subiectum simile , sed non sine admixtis alexipharmacis. Cum vero pestifer halitus non sit venenatus, sicut Buffo , sed sit spiritus putridus ab exulcerato loco putrido profectus , qui ratione similitudinis substantiæ aliud consanum efficiat morbosum, & aliis partibus æque non noceat ac cordi , sicut venena omnibus partibus corporibus ex æquo sua deleteria facultate sunt infensissima. Hinc ratiocinati sunt boni aliqui Medici, sicut in Theriaca caro viperæ ex venenatorum animantium morsu attrahit ad se venenum sibi simile, & illud immutat, ne noceat: Ita etiam contingere in carne Buffonum. Sed inter venenum eiusmodi animantium venenatorum & inter carnem viperinam est conuenientia naturarum, ob id materia suo spiritu orbata venenato in Buffone potest talem halitum pestiferum facile ad se attrahere. Verum inter Buffonem & corpus seu spiritus & humores cordis nulla est talis sympathia, imo potius antipathia maxima. Ob id quod concluditur est falsum.

Nunc ad curationem ipsam progrediemur, vbi indicationes curatiuæ tales se offerunt receptum per anhelitum halitum.

halitum pestiferum esse à spiritu & humore cordis & arteriarum insito & influente expellendum, vel sensibiliter cum anthracibus, buhonibus, maculis pestiferis, vel insensibiliter cum sudore & intensili halitu cutaneo, aut per expirationem cum attracto per inspirationem spiritu, qui vel pestiferum talem halitum iterum per expirationem expellat, aut illius vim infringat, nē nocere possit, & hunc curandi modum omnes quotquot legi Practicos non animaduertierunt, mihi autem per experientiam innotuit.

Intra ita corpus exhibeantur omnia illa, quæ habent vim immutandi spiritum rarefacientem halitus pestiferi, & talia sunt vel opiate, vel etiam quæ ad illa sua refrigerandi facultate quam proxime accedunt, ut est Philonium, opium, camphora, spiritus vitrioli, spiritus aluminis, spiritus salis, acetum vini per se & cum Theriaca destillatum. Postea omnia illa, quæ habent vim infringendi & extinguendi putredinem, ut sunt omnes illi fucci refrigerantes, qui acida facultate prædicti sunt, ut est succus ex limonibus, ex berberibus, ex citro, ex limonibus, ribibus, granatis, acetosa, acetosella: & præter hos etiam omnia illa, quæ aliqua insigni exiccandi & corroborandi facultate prædicta sunt, requiruntur & quæ hoc faciunt citra alicuius vel rarefactio-
nis vel condensationis excessum; ut sunt vnicornu, rasura eboris, rasura cornu cerui crudi. Cornu. C. vsti & comilla præparata, margaritæ præparatæ, fragmenta lapidum pre-
tiosorum præparata, lapis Bezoar, oculi cancri, quibus & bolus ac terra lemnia annumerari possunt, si in parua quā-
titate addantur. Tandem requiruntur talia, quæ putre-
dini aduersentur sua vi aerea & oleaginosa, ut est gum-
mi arabicum, gummi ex arboribus ceraforum, mastix,
thus, myrrha. Horum enim humidum non facile putre-
scit, imo putredines extinguit, & spiritus à suo cubiculo
exhala-

exhalare non sinit sed talium spiritus contemperandus cum spiritibus condensantibus ne facile inflammentur.

Quinto requiruntur semina ex vegetalibus spiritu condensante humido aereo oleaginoso praedita, quia haec tueri possunt aduersus putredinem subiecta spiritibus elementa. Ut sunt sem. hioscyami, solani lethiferi, papaveris, napi raparum. sem acetosae plantaginis, cucurbitae, cucumeris, citri melonum, citri limonum, aurantiorum persicorum, amarorum nuclei, nuclei ex cerasis ex iuglandibus, ex amigdalais amaris. Ex quibus potest exprimi oleum aut ex iis fieri potest emulsio. Quantum enim spiritus isti seminales praestent in spiritibus & humoribus corruptis cordis hoc docet experientia. Videmus enim in febre Vngarica in febre cum petechiis in variolis & morbillis semen napi primas tenere ad arcendum a corde corruptum spiritum & sanguinem arteriale & illum ad cutim propellendum. Quid vero praestent alia semina refrigerantia in febribus satis demonstrat potionis ex emulsionibus sem. frigidorum cum Margaritis. Quid in peste praestiterit sem. hioscyami, hoc multæ pestes demonstrant quod cum veris antidotis exhibitum miracula exhibuerit. Quid boni praestiterit Camphora omnium Practicantium libri publice testantur ubi camphorata remedia cæteris omnibus praferuntur. Et tamen audent aliqui scioli in dubium vocare an refrigeret vel calefaciat cum effectum potius frigidum quam calidum post se relinquat. Aliqui dicunt capiti hanc nocere cum veri Medici contrarium sentiant & affirment quod spiritibus capitis & cordis valde prospicit. Quando eiusmodi Scioli in librum aliquem publicatum incidunt & legunt illius odorem capiti esse aliquo modo grauem: tunc ex auctoritate huius Medici statim conantur extruere vniuersalem regulam quod omniū capitum morbis sit noxia. Sed tales maxime sunt falsæ quia destituuntur ratione & experientia. Quia si camphora in

tali

tali quantitate sumitur, quæ competit morbo, & corrigatur iis, quæ violentam spirituum immutationem inhibeant, tunc nulli spiritui noxam inferet, nisi illi, cuius excessum debet corrigere. Si ergo Camphora cum alexipharmaco commiscetur, nonne ab Alexipharmaco ipsius vis infringitur, & postea nonne Camphora vim alexipharmaci secum ad spiritus cordis immutandos defert ad eos, qui contagio affecti sunt, & ad alios à contagiosa putredine defendendos. Ita enim Weckerus in suo de camphora iudicio ex autoritate præstantium Medicorum scriptum reliquit : *Capitis dolores mulcet illita, condensantes inflammationes extinguit, & confert ad arcendas tum vulnerum tum ulcerum inflammationes, præsertimque iecinoris, renes & seminaria vasa refrigerat, Erysipellum extinguit, corpora à putredine præseruat, proinde commode Antidotis admiscetur, quæ contra venena & pestilentes affectus conficiuntur.* Vbi certe nulla illi calefaciendi, sed potius refrigerandi facultas assignatur, quam & comprobat ipsa experientia. Quare tales nasutuli medici prius discant rem recte intelligere, quam de re non intellecta ita temere iudicare.

Præscribemus autem ad curandum remedia pro pauperibus & diuitibus.

Primo statim cordi subueniendum iis, quæ tale ab extra roborent, & expulsionem halitus pestiferi adiuuent, ipsiusque vim immutent.

Pro pauperib. I. apponatur linteramen quadruplicatum supra cor imbutum uno ex suprascriptis acetis pro pauperibus, & calidum apponatur. Potest & tale poni sub axillas. Imponatur & pulsibus temporum ac manuum.

II. Panis medulla potest intingi in tale acetum, & prædictis locis etiam calida apponi. Expertus enim sum, tales panes extrahere mucorem putredinalem.

I

III. Aut

III. Aut sacculus ex saluia & ruto ac acetosa cōtusis cum aceto madefactus, calidus imponatur.

IV. Aliqui cum cepa assant theriacam pauperum, quæ mihi tamen suspecta est, quidam vero camphoram, quod magis probo, & Emplastrimodo talia cordi imponunt.

Diuites cordi apponere possunt ex pulueribus cordialibus aliquid cum succo limonum aut acetositatis citri, & cum conserua ace ocellæ & borrag. vt est seq. Rec. Cort. citri limonum recent. ana ʒij. contundantur quam optime, adde postea conseru. fl. borrag. ʒlij. rosarum ʒj. postea adde cornu. C. vsti præparati, oculorum cancri præparatorum, ana ʒj^s corall. rub. Rasuræ eboris, ana ʒij. margarit. præparat. ʒj Fragment. lapidum pretiosorum præp. ana ʒs. Boli armeni oriental. veri, terræ lemmiæ veræ ana ʒiiij. electuarii, camphorati Kegleri ʒs succi limonum depurati q. f. Mixturaliquidiuscula, obducatur corium in forma vestitata cordiali cum syndoneo rubeo duplicato interponatur.

II. At cum linteaminibus quadruplicatis imponatur acetum theriacale superius destillatum cum aceto Bezoartico: impone calidum. —

III. Aut imponatur electuar. camphorati Kegleri ʒs. cum ʒj^s. conseruæ rosarum & cum olei myrrhæ ʒj. & olei ex cort. citri ʒij.

IV. Aut imponatur sacculus imbibitus cum aceto theriacali destillato qui. &. Fl. rosarum Mjs spec. Dialib. Ferd. ʒj. camphoræ ʒs.

Alter scopus curandi est, per anhelitum & inspiracionem cordi opem ferre, vt possit per expirationem receptum halitum vi sua priuatum expellere, quod mihi in peste ante annos 28. aliquoties, sed cum ratione quam optima successit.

Vbi I. Aer extrinsecus alterandus, clausis fenestrīs cum
vapo-

Vaporibus acetosis, & cum fumis valide exiccatibus, ita ut acetum theriacale apud diuites, vel acetum commune apud pauperes super laterem carentem spargatur, quo vapor eiusmodi ascendens aerem immutet, & alteret refrigerando & exiccando putredinalem halitum. Et super carbones spargantur pulueres ex pulueribus supra pro fumo faciendo commemoratis. Sic & trocisci accandantur, tunc attrahetur ad cor talis aer, qui pestifer halitui suam vim imminuet & immutabit. Aut si voluerit æger, recipiat utrumque vaporem & fumum per infundibulum, tunc eodem modo sicut noxam vult inferre pestifer halitus attractus, ita per contrariæ facultatis spiritum ipsius natura noxia extinguetur & immutabitur.

II. Per Gargarismata spiritus cordis & sanguinis arterialis contra vim putredinalem defendendi. Differunt autem hæc gargarismata, quod vel pestiferum halitum ad se trahunt, vel ipsius vim putredinalem radicitus extinguunt. Ad se trahit pestiferum halitum lac calens gargarisatum. Experimur enim si in conclave, in quo infectus mortuus est, lac calens immittatur, statim hunc pestiferum halitum lac petere, & instar olei in tali supernatare. Deinde experimur apud illos qui spiritu vini immodico feso incenderunt, tales ab inflammatione mortifera defendi per lac calidum epotum. In catharticis medicamentis infringendis etiam lac multum præstat. Sumserat quædam mulier à rustico curatore Helleborum album in nimis magna quantitate, cui cum strangulatio imminentia, lac calidum illi obtuli, tunc medicamento per vomitum reiecto à strangulatione liberata fuit illico.

Idem præstat in remediis ex colocynthide exhibitis. Ob id in calicis doloribus, si necessitas urget, ut clysteribus ex colocynthide utamur, semper iubeo post iiii. vel V. horas inici Enema ex lacte calente, & quidem

cum felici successu. Infecerat in Pharmacopæo quodam puer ad disciplinam receptus butyrum, ut ministro Pharmacopæi, qui de tali solitus fuit comedere, ad vespertinas preces, à tali male afficeretur, & hoc fecerat vlciscendi gratia, quia ab illo plagiis male tractatus fuerat, & quidem suo merito. Butyrum erat in cella, fenestræ erant occlusæ propter ingressum radiorum solarium, cum comedederet hic minister Pharmacopæi de tali butyro, sensit acrimoniam inflammatoriam ex butyro tali in fauibus excitari. Producto in lucem butyro, vidit anteriorem partem butyri cum Arsenico flauo permixtam. Quare puerum magis male tractabat, donec confiteretur, quid admiscisset: ubi confessus est Arsenicum se flauum immisisse. Altero die ad illum vocatus conspexi vrinas, quæ erant rubicundæ ad nigredinem tendentes cum copiosa spuma. Aeger ipse grauissima siti & caloribus vehementissimis torquebatur & expirabat fumosum halitum instar eorum, qui nimium de spiritu vini biberunt. Exhibui illi illico lac cum antidoto, cuius basis est crystallus recte præparatus, Deo adiuuante, veneni vim extinxi, itavt paulo post sanitati restitueretur integræ. Vbi certe lac non parum conferebat ad feruorem Arsenici extinguendum. Iuuenis quidam Medicus matronæ senili præscripserat syrupum pro duabus vicibus sumendum, cuius compositio est hæc: R. syrupi violacei ʒij. Rob. Ribium Mirorum ana ʒj. spiritus vitrioli guttas nu. xxx. Misce tg. ʒ. st. Cum hæc honesta matrona vnam dimidiā inquam partē hausisset, cepit grauissimis ructibus & torminibus totius ventris exagitari, cum dolore in ventriculo maximo, cum singultu & lipothymiis crebris. Aduocatus gustauit alteram partem syrupi, tunc linguam meam vrebatur mistio aquæ fortis, quæsiui an adesset receptum, aderat & cum perlegerem quantitatem prædictam, reperi de oleo vitrioli.

Quare lac illi optimum calidum propinaui, quo sumto aliquo-

aliquoties euomebat lac concretum; cuius usum continuabam, donec lac concretum non amplius vomeret. Quare post nihil aliud prescripsi, quam ut lac cum saccharo dulcoratum per 14. dies hauriret loco potus, & ita suæ sanitati fuit restituta. Hæc ideo commemoro, quod per experientiam rationalem probolac posse feruore huius pestiferi halitus extinguere, & illum ad se pertrahere. Non autem hoc lac in peste semper & solum gargarizare infectum oportet, quia lac hoc putredinem possit augere, sed per vices tantum aliquot, & quidem in principio ante sudorem modo lac gargarizare, modo aquam stillatitiam cum alumine aut spiritu vitrioli, aut aceto theriacali, quorum supra memini in præseruatione, & ita alternis vicibus hæc gargarismata sunt facienda, ut tum corruptus halitus euocetur, tum effervescentia illius immutetur, tum vis putrida extinguatur. Utatur autem lactis gargarismate non ultra quadrantem hanc partem, post in usu reliquorum gargarismatum tantum persistat.

III. Infectus thecam, aut pixidem ligneam habere debet cum speciebus Dialiberantis Ferdinandi aceto maceratis & exiccatis, & iterum subtilissime puluerisatis, quibus admisceat oculos cancri, cornu C. vestrum, camphoram ad placitum. Mousseatur iste puluis in theca, vt aer in theca fiat puluerulentus, & per anhelitum talis aer attrahatur ad cor, per expirationem vero mittatur fuligo cordis extra thecam, & ex theca iterum extrahatur aer puluerulentus. Hoc reiteretur aliquoties, donec sentiat infectus tali inspirato aere cordis & sanguinis arterialis spiritus multum adiutum contra attractum pestiferum halitum, qui per fuligines interdum per expirationem totus cedere cogetur. Expertus hæc scribo.

Tertius scopus curatorius est intra corpus exhibere expulsum sudoriferum. Hic oportet obseruare, an sit prin-

cipium & augmentum morbi, vel status nempe an putridus halitus suum vestigium impresserit in spiritum & sanguinem arteriale influentem, vel insitum spiritum, & humorem cordis. Si in insitum spiritum & humorem cordis, quod ex Prognosticis Indiciis lethalibus Medico innotescet prognostico, ægrum relinquat: Si vero animaduertat cor cum tali putredine colluctari, tunc Naturæ cordis opere ferat, quantum in ipso est. Debent autem expulsiua repeti altera & tertia vice post horas 8. post primam vicem, sed tertia vice post 12. horas. Si priores duo salubres extiterint, tunc tertia vice sudor intermitti potest, & tamen dimidia quantitas expulsiui potest assumi. Vbi magnum periculum imminet fortioribus iuuanda natura, vbi non magnum mitioribus.

Inter mitiora expulsiua refero sequentia pro diuitibus.

I. Rx. Aq: Card. bened: fl. borrag. ana 3ij^b. sem. citri exhort. gr. vii. napi 3ij. sem: Zedoariæ, pimpinellæ ana 3^b. F. f. a. Emulsio in qua dissolue. Et Camphorati Kegleri 3ij. cornu C. vsti præparati 3^b. syrapi de cort. citri 3j. olei Chalcantis gutt. ij. F. potio.

II. Rx. Aceti theriacalis destill: Aquæ Cardinbenedicti ana 3j^b. sem: acetosæ 3iiij. Cardinbened: Cardui marini ana 3j. sem: Zedoariæ 3^b. F. f. a. Emulsio, in qua dissolue El: Camphorati Kegleri 3j. Philonii 3j. syr. de scordio 3j. Misce f: potio.

III. Rx. Aquæ acetosellæ, acetosæ ana 3j^b. sem: citri exhort. Citri Limonum ana num. v. F. f. a. Emulsio, in qua dissolue Theriacæ d. 3j. Camphoræ gr. iij. Olei vitrioli gutt. iij. syr: de cort. citri, Aceti theriacalis destillat. ana 3^b. misce f. potio.

III. Rx. Succi Limonum depurati, aquæ Zedoariæ destil. aceti theriacalis destill. ana 3^b. Aq: fl. borrag. 3ij. El. Camphorau

phorati Kegleri ʒj. olei auri antimonialis gutt. ij. Myrrhæ
gutt. iiij. Syr: de cordio de cort. citri ana ʒ^l. misce f. potio.

Inter fortiora Expulsiua pro diuitibus sunt seq.

I. Est puluis qui & Camphoræ gr. vii. Gentianæ Diptamni
ana ʒj. sem. hioicyami num. vi. facchari crudi ʒiiij. F. puluis,
exhibetur cum aceto theriacali destillato.

II. & El Camphorati Kegleri cum vnicornu ʒj. Philonii
ʒ^l. Olei myrrhæ ʒ^l. Olei tem. napi, cort. citri ana ʒ^l.
misce.

III. Arbor philosophica præparatur cum ♀ suo metallico sicco. Huic iungitur Mercurius noster Metallicus li-
quidus, misce donec vnum fiant, separetur inde oleum,
terram serua perse. Per oleum frange aurum, & separa inde
sulphur. In terram postea solis semina, sanguinem Mer-
curealem Metallicum, & cum sulphure auri congelatum, sicut
sanguis noster tingit, ita tingit, separetur à terra sulphur,
tunc terra remanet nigra. Sulphur separatum congela in
terram ex arbore philosophico, tunc terra conuertitur in
spiritum sulphureum. Hunc congela in terram auri, tunc
habes spiritum ingentem, separetur & hic, dicitur Fermentum
potens fortissimi ænei spiritus, & terra quæ remanet,
est ♀ Solis mortificatus. Reuiuiscat cum Mercurio, quem
scimus, & hunc cum aceto Philosophorum conuerte inae-
rem per laminas ȝ, & in ignem per laminas Martis, postea
reddi illi Fermentum Lunæ & Solis, & cum tali tinge, fige.
Tunc habes Medicinam contra omnem feruorem præ-
ternaturalem & putredinalem spirituum & humorum ex-
tracti olei gutta vna vel ij. exhibeantur cum aceto theriacali,
& Camphorato Kegleri.

III. Extracti theriacæ cum aceto facti ʒijs. Vnicorno
veri gr. iiiij. Lapidis Bezoartici gr. iij. Oculorum cancri

præpa-

præparat. gr. v. Camphoræ gr. ij. cum aceto theriacali & aqua acetosæ, misce f. potio.

V. Theriacæ el. ʒj. Philonii ʒj. vnicornu ʒr. Boli armeni gr. iiij. Camphoræ gr. iiij. cum decocto putaminum viridium & Zedoariæ cum aceto facto q. s. misce f. potio.

Remedia pro pauperibus sequentia comprobant Ratio & experientia ex expulsuis.

I. Theriacæ ʒiiij. cum vrina propria propinentur.

II. Rad. Zedoariæ in aceto maceratae, & puluerisatae ʒj. Camphoræ gr. iij. cum aceto, in quo coixerit sem: nasturtii ʒj. cum col. expresso sumatur puluis.

III. R. Theriacæ ʒj. in cepa coquatur sub cineribus, exprimatur succus cum aceto & huic admisce camphoræ gr. iiij. sumat, sudet.

III. R. Rad. pimpinellæ in aceto maceratae ʒj. Camphoræ gr. v. puluerisatae, dissolute in succo putaminum viridium cum aceto vini extracto, & sudet.

V. R. Olei expressi ex medulla nucum iuglandium ʒj. theriacæ ʒiiij. Camphoræ gr. iiij. misce cum aceto cerevisiae, exhibe.

VI. R. Gentianæ in aceto maceratae exiccatae & puluerisatae ʒj. cum theriaca ʒiiij. dissolute in aceto præseruatio & suda.

VII. R. sem: Hioscyamini num. ix. theriacæ el. ʒiiij. misce, detur & sudet.

VIII. R. Solani lethiferi semina num. vi. Papaueris num. ix. Zedoariæ num. vii. puluerisentur cum theriacæ ʒi. dentur.

IX. R. Lapidis prunellæ ʒr. Theriacæ el. ʒj. cum aceto præseruatio exhibe.

X. Camphoræ gr. vii. sem. hyoscyami num. v. F. puluis misce, bibat cum vino & aceto & sudet.

Obserua hoc in talium Expulsiuorum exhibitione, si prima vice non illico cor liberabitur ab iniquinamento putrido,

putrido, tunc post horas 8. vel 10. exhibetur aliud fortius, & cum tali iterato sudet, post 8. vel 9. horas exhibetur, post quod non sudet. Si non dormiuit post haustum inqnamen-tum aeris, tunc à somno abstineat, donec bis sudauerit, pos-tea somnus primum concedi potest, sed non sine odorife-rorum nodulorum ad nares crebra admotione, & aliis omnibus, quæ ad præseruandum supra præscripta fuere.

Quod si nihil post expulsiuum eruperit in cute sub forma anthracum, bubonum, aut macularum, & corse re-stre habeat & symptomata, quæ prius ipsum affixerunt, eu-anuerint, aut remiserint, tunc mutentur tegumenta le-ctorum & linteamina, obseruentur etiam vrinæ, an obtine-ant dispositionem naturalem, & persistat patiens in usu cor-roborantium superiorum, de quibus in præseruatione sat dictum. Conuenit saccharum rosaceum, aut borraginis, aut utrumque cum oleo vitrioli. Conuenit iulepium ex aqua acetosæ cum syrupo ex succo acetos. citri ex s. citri Li-monum, Granatorum acidorum, de Ribibus, Berberibus, acetosella cum guttis aliquot olei vitrioli. Conueniunt & fructus, ut granata acida, poma citri, Limonum, cerasa aci-da saccharo condita, confectis ex succo citrorum, ribium, berberum, radix cichorii condita, radix scorzoneræ la-ctuca Hispanica condita.

Quartus scopus curationis respicit anthraces, bubo-nes, aut maculas pestiferas, quas Natura vel critice expulit vel expulsiuis adiuta excreuit. Vbi loca illa non refrigeran-da, vel per aerem externum, vel per refrigerantia & repel-lentia illis admota, ne spiritus & humor corruptus repella-tur in arterias, & cor petat, sed calidetexta seruanda, ut fieri solet in variolis & morbillis. Neque durante intensissimo præsertim in anthracibus dolore statim ad scarificationem aut emplastra ex cantharidibus, aut ad canteria potentialia,

K

aut

aut actualia se chirurgus conferre debet. Nam per acetum dolorem non tantum spirituum & humorum attractionē ad spiritus & humores pestiferos efficit, sed etiam propter magnitudinem doloris spirituum efficit resolutionem. Alter autem tractandus anthrax, aliter bubo, aliter macula pestilentiales.

Anthraces seu carbunculi ita debent curari.

Primo debet dolor vehemens & ardor leniri cum iis, quæ venenatum halitum simul extrahant, ut sunt pipones deplumati podice admoti, donec commoriantur, vel panis calens adhibitus, vel lac ab homine gargarizatum cum pane calidum imponendum.

II. Post hæc scarificatio ad profundum facienda cum curbitulis, & ita infectus sanguis extrahendus.

III. Scarificato loco imponatur aqua salsa, aut lixiuum, ut nanciscatur crustam.

III. Ad ambientia loca adhibeantur Defensiua refrigerantia, exiccatia & adstringentia, ut est vnguentum de cerussa, cum bolo armena, aut vnguentum populeonis, cum cerussa & bolo.

V. Eschara auferenda cum butyro non salito solo, vel cum pinguedine suilla commixto, vel cum linimento ex oleo lini, sœuo hircino & cera.

VI. Si adsit plethora & multus sit sanguis infectus circa anthracem, vena secetur sub anthrace, ut corruptus inde sanguis detrahatur, ne ad cor iterum deferrri possit. Fit enim corruptio sanguinis venalis ibi à sanguine arteriali propter contiguitatem venarum cum arteriis.

VII. Sedato dolore & inflammatione, & extracto spiritu & humore infecto, maturantia adhibeantur, quale est cepa cocta sub cineribus, cum Theriaca, cum ficubus & succo liliorum alborum expresso in cataplasmatis formam redacta.

VIII. Si

VIII. Si autem tumor non rumpatur propter humoris adusti in eo contenti lentorem, aperiatur cum scalpello, & post vlcus detergeatur, & mundificetur, cum aqua aluminoſa, & fumo terræ, in qua parum theriacæ fit diſſolutū, cū filamentis tali imbutis immiſſis ſuper poſito Emplastro Dia-chyli f. aut compositi.

IX. Post mundificationem cum sarcoticis cauitas carne replenda cum terebintho & albumine oui.

X. Ad cicatricem tandem vlcus perducendum cum decocto radicis confolidæ facto, cum vino, cui fit admixtus bolus armena, cum filamentis imponatur & ſuperponatur Emplastrum consolidatiuum.

Bubones ita curantur.

I. Si adſit inſignis dolor, leniatur anodynus, vt ſunt Lac calens, in quo coxerint flores chamæni, aut butyrum non ſalitum recens, cum quo coxerint flores chamæni: quod ex-preſſum cum pane calente imponatur.

II. Aperiendus bubo, vt halitus infectus exitum inueniat, & hoc fit vel cum ſcarificatione, & cucurbitulis, vel cum Emplastro de cantharidibus ſuperpoſito.

III. Si ſcarificatio fit, aqua ſalſa apponatur, aut Lixiuim, vt fiat Eschara. Si cantharides apponantur, imponatur folium linimentum ex oleolini, ſœuo hircino & cera, & hoc valet ad omnia ambuſta.

III. Si facta eſt Eschara post ſcarificationem, auferatur cum butyro non ſalito in quo cocti fuerint flores chamæni: & poſtea butyrum fuit ex-preſſum.

V. Maturantia poſt adhibenda ad materiam in tumore contentam, vt eſt cepa cum theriaca ſub cineribus cocta, cū Emplastro maturatiuo ſuperpoſito vel mixtura excepis cū theriaca affis num. iiii. ſucci ex liliis affis ex-preſſi ſij. & fermenti ſj. Aliqui imponūt ex pauperib. cū optimo fructu ſtercus bouinū recens. Alii ficus maſticatos in ore hominis cū

K 2

melle

melle contusas addito momento Theriacæ cum Emplastro superposito de resina & pice.

VI. Maturatus bubo scalpello aperiendus, & cum aqua aluminosa, cui Theriacæ aliquid sit admixtum, clysterisandum vlcus, post immittenda Taranda intincta in liquorem ex Tereb. cum albumine aut vitello oui, prout refrigerare aut calefacere vult Chirurgus, super emplastro priori aut Drachyli cum gummis.

VII. Post sarcoticis vlcus carne impleatur, & consolidantibus ad cicatricem perducatur, ubi locum habet radix cōsolidæ, vel vinum decoctionis huius, Bultamus Indicus & Emplastrum consolidatiuum.

Maculæ si exortæ sunt, non aer frigido exponendæ, sed tecte calidis à frigore præseruandæ, cum pannis calidis fricentur, cum butyro insalito illinantur, & cum in crustas abierint, per aquam aluminosam cutis mundificanda & fœtor cum crustis abluendus.

Quintus scopus Curationis est quasi præseruatorius & respicit propagationem & multiplicationem huius inquinamenti pestiferi, respectu personarum in ædibus infectis, respectu ædiū infectarum & suppellectilis in talibus, per quam possit deriuari hic halitus in homines sanos.

Quantum ad personas, si sint exiguae domunculæ, cum habitationibus angustis & non perflabilibus, homines etiam sint egeni, ex ædibus remoueantur, & infecti in sua loca ad curationem secernantur. Non infecti etiam in sua loca mittantur, ubi aer & habitatio est salubris, sicut æstiuo tempore tabernacula erigi possunt extra mœnia, quo libere in aere salubri deambulare possint, & illis etiam ad consequendum victum libera facultas detur. Vestimenta quoque ipsorum ut & indusia cum acetosis vaporibus & suffumigiis exiccantibus mundificanda, ne quis cōtagiosus halitus

halitus in illis delitescat, qui vnum aut alterum benevalentem postea inficere possit.

Quantum ad vtenilia & suppellecilem, illa quæ sunt porosa, ventilanda & mundificanda. Quæ ex ligno sunt, macerentur in fluminibus aut abluantur. Quæ ex metallis, abluantur tantum. Quæ ex tela linea, aut ex lanis, vel serico constant, aut ex papyris, hæc debent in aerem perflabilem suspensi, ventilari, post cum vaporibus acetosis & suffumigiis siccis mundificari, & si id sine noxa fieri potest, quædam in fluminibus debent ablui, aut etiam in talibus mactari. Coria etiam pulsentur, & aeri perflabili exponantur, tandem cum vaporibus acetosis & suffumigiis mundificantur.

Quoad aerem infectum intra ædes. Ibi primo in omnia conclauia & loca extra conclauia immittendum lac calens. Postea corrigendus aer cum vapore aquæ fortis, tam in conclauibus quam extra, ita tamen ut in conclauibus NB concludantur fenestræ & ianuæ, ne vapor aquæ fortis exhalarè possit, & cogatur poros etiam parietum penetrare, inter quos interdum talis halitus delitescit.

Post mundificetur aer cum vaporibus acetosis & suffumigiis æque in cella & domo, ac superioribus sub techo spatiis, quam in conclauibus ipsis. Tempore brumali in domibus valde infectis excutiatur calx ex parietibus; & remoueatur statim, & irrorentur lateres cum acetis præseruatis & cum noua calce aduentante Vere obducantur parietes præparata cum aqua aluminosa, quoniam per hoc sal immutatur illa vis contagii putredinalis, si qua hæreret adhuc in poris laterum, vel ante excipient parietes vapor aquæ fortis post excussionem calcis.

Si vero aer in publico inficiatur, tunc conducunt publici ignes præsertim, si nimium sit humidus. Tales ad noctem debent excitari in diuortiis platearum ex lignis exci-

cantibus, vt iuniperinis, fagi, quercuum, & ex foliis ipsorum. Instituuntur & quandoque flabella (si aer non sit ventosus) publica ad ventilandum aerem. Plateæ quoq; à foribus sunt diligenter mundificandæ, & etiam sordes in ædibus non cumulandæ, sed in publico cumulandæ, vt quam citissime ex vrbe amandari possint, suffitus quoque exiccates quilibet ex ciuibus præ foribus suis excitare posset, vel ex foliis quercuum, aut ex iuniperinis granis in aceto maceratis, aut consimilibus fumosis rebus. Tempore aestatis posset ad noctem ante suas ædes quilibet terram irrorare cum aqua frigida cum aceto mixta; tunc hac ratione posset in publico haberi salubrior aeris status.

Admonendi etiam hic sunt Lectores conclusionis loco, caussam etiam supercœlestem & quidem ante omnia esferespiciendam, Deum punientem scelera hominum. Contra hanc omnia ista à me præscripta remedia valent nihil.

Vbi pœnitentia vera requiritur, quæ constat non tam ex agnitione delictorum suorum, & correctione ob tallia, sed etiam ex humiliatione corā Deo, cum confessione sui delicti & ex certa fiducia ad Deum, qua petimus gratiam & misericordiā propter vnicum *λατερνη* Filii sui vnigeniti sacrificium, & auxilium Sp. s. vt in fide stare ac ambulare, & opera Deo placentia facere possimus, cum certo proposito emendandi vitam ac vitandi delicta. Et licet ex veteridus aliqui pro certissima *περιφυλλη* habuerint tria aduerbia;

mox, longe, tarde, cede, recede, redi,
tamen licet in caussis naturalibus locus illis concedi possit, in diuinis tamen non conceditur. Hinc fit, vt sæpe illi, qui in aliena loca se contulerunt, vel alibi infecti fuerint, vel dormum redeuntes hoc ipso morbo absorbi sint.

Diuina enim vindicta nulla fuga & nullo alio remedio quam pœnitentia vera euitari potest. Non tamen interdicendum illis, qui negotiationis suæ exercendæ caussa alio se con-

se conferunt, aut quibus per opes id integrum est salubrio-
rem quærere aerem, aut illis qui habent insalubres ædes.
Qui enim amat periculum sæpe perit in illo.

Hæc in summa debilitate virium mearum papyro
committere volui, ut extaret senile iudicium meum de pe-
ste præseruanda & curanda, quod quis conferre poterit cū
eo, quod Capitaneo Vratislauensi exhibitum fuit ante an-
nos 28. & cum eo quod ante 20. annos Cæs. Maiestati obtu-
li, & cum eo, quod ante aliquot annos Glazensibus exaraui.
Tunc illi innotescet per uulgatam illam sententiam esse ve-
rissimam; posteriores cogitationes longe sapientiores esse prioribus.

Nam cum ætate & acriore ~~onere~~ & experientia multi-
plici crescit & fit maturius iudicium aspirante numine di-
uino: & cum filo Ariadnes Logica in quam vera demon-
strationes resultare firmiores certum est, quam cum Logi-
ca Rheticis opinionibus & fucis infecta, vbi homines in
iis rebus, quæ abditiorem quandam habent indaginem, à
veritate recedunt ad falsitates, à demonstratiuis rationibus
ad verisimiles aut probabiles, quibus totus fere nunc con-
funditur mundus. Esse principia mea, quibus inter vera
medica principia in libro quodam à me conscripto relicto
post obitum meum aliquando posteritati innotescet. Si quis
vero illa impugnare volet me viuo, per me ipsi integrum
hoc erit. Responsione mea demonstratiua illi non sum de-
futurus, imo gratiam illi habiturus sum, si ad veritatem pro-
pius quam ego collimauerit. Naturæ quidem gremium
vobis, o candidi lectores, aperui, sed intimos & abditos eius
recessus nondum vobis explanaui. Si rectius occultas illas
proprietates assequuti estis, quam ego, perlubenter
me vobis discipulum præstabo:

γνέγοντα μὲν αἱ τὰ πολλὰ διδασκό-
μεντο.

F I N I S.

Path. spec. 246, 82